

45. заседание

Срѣда, 11 февруарий 1925 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 16 ч. 25 м.)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следните народни представители: Боевъ Христо, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Волевъ Борисъ, Георгиевъ Кимонъ, Геровъ д-ръ Борисъ, Горбановъ Иванъ, Гроздановъ Йорданъ, Грозевъ Иванъ, Дамяновъ Владимиръ, Даневъ д-ръ Стоянъ, Джидровъ д-ръ Петъръ, Кабакчиевъ Христо, Колевъ Михаилъ, Моневъ, Кръстевъ Захари, Кънчевъ Кънчо, Маджаровъ Атанасъ, Максимовъ д-ръ Никола, Мангърровъ Димитъръ, Марулевъ Йосифъ, Мончевъ Борисъ, Мушановъ Никола, Мошановъ Стойчо, Найденовъ Петко, Начевъ Владимиръ, Недѣлковъ Лачо, Новоселски Атанасъ, Парасковъ Василъ, Петрини Николай, Петровицъ Петъръ, Петровъ Койчо, Поповъ Владимиръ, Поповъ Георги, Цадаревъ Костадинъ, Славейковъ Христо, Славовъ Крумъ, Сребърниковъ Никола, Статевъ Христо, Стоенчевъ Любомиръ, Табаковъ Димитъръ, Фаденхехтъ, д-ръ Йосифъ, Хаджиевъ Никола, Харизановъ Иванъ, Храновъ Методи, Цаневъ Александъръ и Яневъ Димитъръ).

Разрешени сж отпуски на следните г. г. народни представители:

На г. Петъръ Миновъ — 1 день;
На г. Владимиръ Начевъ — 3 дни;
На г. Захари Кръстевъ — 2 дни;
На г. Михо Марковъ — 4 дни;
На г. Кънчо Кънчевъ — 2 дни;
На г. Недѣлчо Топаловъ — 4 дни;
На г. Христо Славейковъ — 2 дни;
На г. д-ръ Борисъ Геровъ — 3 дни;
На г. Георги Дончевъ — 2 дни;
На г. Тончо Велиновъ — 1 день.

Съобщавамъ на народното представителство, че е постъпило предложение отъ Министерството на правосъдието за ратификация на международните конвенции отъ 1904, 1910, 1921 г. за преследване и унищожаване търговията съ жени и деца. Това предложение ще ви се раздаде.

Постъпили е отъ Министерството на народното просвѣщение законопроектъ за измѣнение и допълнение на чл. чл. 79, 80, 108 отъ закона за народното просвѣщение. И този законопроектъ ще ви се раздаде.

Постъпило е законодателно предложение, надлежно подписано, внесено отъ г. Петъръ Миновъ, за измѣнение и допълнение законитѣ за амнистията отъ 10 януарий 1924 г. и пр. Това предложение ще се напечати, ще ви се раздаде и ще се постави на дневенъ редъ.

Постъпило е питане отъ г. Григоръ Чешмеджиевъ до г. г. министритѣ на народното просвѣщение и на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: За какво се отнася?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Това питане се отнася до случката съ проф. Абрамовъ — за недоразумението, произлязло между него и университетскитѣ власти. Г. Чешмеджиевъ пита г. министра на народната просвѣта, какво е направилъ, за да защити проф. Абрамовъ и да го задържи въ Университета, и тъй ли е следвало да се изоставятъ работитѣ, че да се оскърбява незаслужено единъ ученъ и да се спечелва основателно въ лицето му единъ изобличителъ на суровитѣ български нрави? Г. Чешмеджиевъ сжщо пита г. министра на вътрешнитѣ работи, какво е направилъ, за да накаже своитѣ подведомствени органи за своеволия обискъ въ квартирата на проф. Абрамовъ. Питането ще се изпрати въ преписъ на г. г. министритѣ, за да отговорятъ.

Постъпило е питане отъ народния представителъ г. Константинъ Георгиевъ до г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве. То гласи така: (Чете) „На 6 срещу 7 т. м. една банда“.

С. Костурковъ (р): Защо четете това питане, а другитѣ не четохте? Нали споредъ правилника питанията не се четатъ, а се казва на кратко само съдържанието имъ? Бждете еднакви къмъ всички народни представители. Не може така.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля Ви се, то е много кратко. Една банда е минала западната граница и г. Георгиевъ пита г. министра на вътрешнитѣ работи: извѣстно ли му е това нападение, второ, отъ какви елементи се състои тази банда, и, трето, какви мѣрки сж взети за запазване границитѣ отъ такива нападения и занаяпредъ?

Постъпило е питане по сжщия поводъ и отъ народния представителъ г. Кръстю Пастуховъ до г. министра на вътрешнитѣ работи. Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи е готовъ да отговори на тѣзи питання.

Моля г. Константинъ Георгиевъ да развие питането си.

К. Георгиевъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! На 6 срещу 7 февруарий т. г. презъ нощта една банда преминава западната ни граница между селата Липинци и Станенци и къмъ 3 ч. сутринята напада околнския центъръ на Царибродската околия — с. Годечъ. Следъ като претарашува касата на Околнското управление, общината и телеграфопощенската станция, и следъ като убива двама граждани и единъ полицейски стражаръ, ранява трима полицейски органи, връща се обратно по сжщата посока и напада нашия междиненъ постъ, състоящъ се отъ трима войници. Вѣрни на свой отечественъ дългъ, като пазители на родната земя, тѣ влизатъ въ борба съ четата и се държатъ героически, докато единия войникъ пада убитъ, подофицерътъ раненъ, а единствениятъ останалъ живъ, заобиколенъ отъ всички страни, бива отвлеченъ отъ тѣхъ. Като адмирирамъ въ лицето на тѣзи герои българската армия, моля г. министра на вътрешнитѣ работи да отговори на следующитѣ въпроси:

- 1) Известно ли му е това нападение?
- 2) Отъ какви елементи се състои тази банда?
- 3) Какви мѣрки сж взети за запазване границитѣ отъ единъ такива нападения?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: По сжщия въпросъ има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Когато азъ отпразихъ моето питане, не знаехъ, че и народниятъ представителъ г. Георгиевъ е подалъ питане по сжщата случка. Лично той, доколкото ми е известно, е запознатъ съ работата, понеже е ходилъ въ с. Годечъ и на самото мѣсто е можалъ да получи сведения. Това, което ме накара да отпразя питането, то е, че не можахъ да ме задоволятъ откъслечнитѣ, често нѣти тенденциозно предавани съобщения въ вестницитѣ. Отъ друга страна, както всѣки може да подозира, такива важни случки, които може-би носятъ политическа подкладка, трѣбва да бъдатъ достояние на Народното събрание, за да се чуятъ и обясненията по предмета отъ надлежния министъръ, който, предполага се, е най-добре осведоменъ за сжщността на работата. Както въ други случаи, така и въ този, азъ смѣтамъ, че наша длъжностъ е не само да се информираме за случката, но и да я обсъдимъ, да хвърлимъ нѣкои питання къмъ васъ, правителството, и къмъ обществото, за да спомогнемъ да не се повтарятъ подобни случки. Азъ ще чакамъ разясне-

нията на г. министра на вътрешните работи, за да се увърят дали действително — както задавам въпрос въ питането си — тази чета е имала политическа подкладка или не. Защото случката, било че има, било че няма политическа подкладка, е само по себе прискръбна. Ако тя е едно разбойническо дѣло, ние не можем да го одобрим, каквито и да сѫ били мотивитѣ на тѣзи, които сѫ предприели нападението на с. Годечъ. Понеже ние живѣемъ въ вѣка на цивилизацията и България фигурира и се мѣчи фактически да си извоюва мѣсто като цивилизована страна, тя не може да търпи средновековнитѣ приеми на водене борба чрезъ разбойничество, нито да се възхищава отъ него.

Разбойничеството, каквито и да сѫ грѣшкитѣ на властѣта, каквито и поводи да дава тя, не е оправдателно въ нашитѣ очи, защото то е отрицание на реда, на законитѣ и на свободата — необходимии условия за задравяването на която и да било държавна организация. Ако ли тази банда е имала политическа подкладка, още повече е осѣдително нейното дѣло.

Въпросътъ е отъ чия страна и какъ е инспирирана тази банда. Доколкото ми е известно, тя е дошла отъ съседната държава, Сърбия, прехвърлила се е презъ Цариградъ, преминала е въ българска територия и презъ нощта се е добрала до с. Годечъ въоръжена. По всѣка вѣроятностъ, тя е била въоръжена въ чужда територия.

Азъ нѣмамъ смелостта да отправямъ каквито и да било подозрения върху който и да било органъ на съседната страна, но на всѣки случай едното съмнение, едното подозрение, че могатъ да се формиратъ ядра, чети, банди — каквито щете име дайте на това сдружение отъ хора — и да се отправятъ, да се прехвърлятъ въ България, е едно печално явление. Азъ го посрещамъ съ най-големии съжаления. То не говори за добри съседски отношения. Ако надлежнитѣ власти не отстранятъ това зло, ако овреме и нашето правителство не направи надлежни постѣпки, за да се отстранятъ каквито и да било съмнения, които могатъ да паднатъ било върху частни лица, било върху малки органи на властѣта, върху който и да било тамъ, ние не можемъ да вѣрваме въ съществуването на добросъседски отношения между България и Сърбия. Напротивъ, повторението на подобни прецеденти може да създаде една язва и да влоши отношенията между България и Сърбия.

Азъ вѣрвамъ, че едно четническо движение, което по едни или други причини фактически ще се създаде или се мѣчи да се създаде нѣкъде си, поврежда на балканския миръ и на добросъседскитѣ отношения. Особено следъ посещенията които направи нашиятъ министъръ-председателъ въ Бѣлградъ и следъ взаимнитѣ увѣрения отъ дветѣ страни за възможностъ да се уйкчатъ не, а да се създадатъ приятелски връзки между дветѣ държави, най-малко би било желателно въ една или другата страна да се създаватъ поводи и основания за подобни подозрения. Надѣя се, че тѣ ще бѣдатъ разсѣяни и че нѣма да се дадатъ основания за тѣхното повторение въ бъдеще въ интереса на мирното разбирателство и живуване на балканскитѣ държави и въ интереса на балканския миръ.

Ако, г. г. народни представители, тѣзи банди, които не сѫ вече единични явления въ нашата страна, се инспириратъ, вдѣхновяватъ, организиратъ отъ нелегални емигранти, още повече сѫ прискръбне трѣбва да посрѣгнемъ това явление. Азъ, който съмъ противникъ на правителството, който винаги съмъ осѣждалъ неговата политика, и не вѣрвамъ, че усмирителнитѣ му методи могатъ да докаратъ редъ въ страната и да закрѣпятъ свободата и законността, не мога да одобря действия нелегални, изхождащи отъ които и да било срѣди въ нашата страна, продиктувани отъ каквито и да било не разбойнически, грабителски мотиви, а отъ каквито и да било благородни и освободителни мотиви.

Тѣзи господа сѫ на погрѣшенъ пътъ. Тѣ нѣма да докаратъ освобождението на поробенъ народъ, а ще помогнатъ за неговото поробване. Тѣ конспириратъ — нека бѣдатъ увѣрени — не противъ българското правителство, за да го свалятъ, както си даватъ видъ, а въ сжщностъ на дѣло организиратъ комплотъ противъ българския народъ, противъ България и противъ нейната независимостъ. Въ борбата срещу единъ противникъ никоя група никоя личностъ, никоя партия не може да отиде до тамъ, че съ всички средства — ако ще би и да изложи престижа на държавата — да се бори срещу противника, срещу българската властъ. Защото колкото и да сѫ затруднени условията за живѣне на нелегалнитѣ елементи въ нашата страна, тѣ все пакъ могатъ да намѣрятъ минимумъ

условия, за да преминатъ къмъ предвиденитѣ и употребяванитѣ въ всички парламентарни страни легални средства било за нападение, било за охрана.

Тѣзи конспиративни организации у насъ, които играятъ ролята на гайда на други едни сили велики, преследващи по-висши цели, отколкото падането на едно българско правителство или дори закрѣпването на единъ режимъ на свобода и на демокрация въ нашата страна, които се борятъ за свършено други цели, тѣзи нелегални елементи въ озлоблението си конспириратъ противъ съществуването на нашата страна. — Ето защо, преди да дочкамъ отговора на г. министра на вътрешните работи, азъ смѣтамъ за наша длъжностъ, въ интереса на мирното развитие на нашата страна, да не одобря и да порицавамъ подобни конспиративни акции, подобни действия на чети, които върлуватъ въ страната, а още по-зле — ако тѣ бѣдатъ организирани въ чужбина и отъ тамъ препращани въ България да смущаватъ реда. Надѣя се, че дори тѣзи групи, които съществуватъ или ги подпоираме, че съществуватъ на движения отъ подобенъ родъ, или че стоятъ въ връзки съ лица и групи въ странство, ще иматъ случая — тъкмо тукъ му е мѣстото — да порицаватъ публично, предъ българския парламентъ, предъ българския народъ, деяния отъ подобно естество и да деклариратъ на всеуслухание, че тѣ нѣматъ нищо общо съ конспирациитѣ, че не одобряватъ четническото, че не одобряватъ едни насилствени актове, които целятъ не задравяването, а опрощаването на нашето отечество.

Азъ имамъ и другъ пътъ случая да направя предъ Народното събрание подобенъ апелъ къмъ визиранитѣ групи. Ползувамъ се отъ случая да го направя и сега. Нѣмамъ по-друга целъ освенъ тази: да предизвикамъ да се манифестира публично, че едни подобни деяния, действия и акции не срещатъ одобрението на партиитѣ, които иматъ корена си въ България. Това ще подеиствува възпитателно за българския народъ, това ще подеиствува отрезвително за българското обществено мнение, ако искате, това ще подеиствува и за вмѣкването въ едно по-скоро време на българската политика въ пътя на свободата, на законността и на легалността. Защото нашата целъ, като противници на правителството, не е да му създадемъ една позиция, по такива поводи, противъ разрушителнитѣ елементи, за да се бори противъ тѣхъ; нашиятъ апелъ е да се сплотятъ силитѣ на демокрацията, на свободата и на законността, за да не може да има никой основание да ги нарушава подъ каквито и да било предлогъ и борбата въ българския Парламентъ, въ българския животъ за свобода, за демокрация и за благоденствие на народнитѣ маси да се извършва не съ бомби, не съ ками, не съ преследвания, не съ кърви и кръвопролития, а на почвата на свободата и на демокрацията, както това става навсѣкѣ по свѣта. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ).

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Изложението, което направи народниятъ представителъ г. Константинъ Георгиевъ по нападението на с. Годечъ, отговаря на истината, отговаря на официалнитѣ сведения, които Министерството на вътрѣшнитѣ работи има. Поради туй, безъ да повтарямъ казаното, азъ ще отговоря направо на въпроситѣ, които г. Георгиевъ формулира въ края на своето питане.

Мене ми стана известно за нападението сутринта на 7 февруарий между 6 и 7 ч., а едновременно съ това — и за всички мѣрки, които сѫ взели властитѣ тамъ и гражданитѣ, за да го отблъснатъ. Съставътъ на тая банда е отъ дружбани и комунисти — точно такъвъ, какъвто е съставътъ и на разбойническитѣ банди, които действуватъ вътрѣ въ страната. Задачитъ на тия банди сѫ едни и сѣщи — да се убиватъ представителитѣ на властѣта: стражари, войницъ, офицери, кметове, граждани и т. н. Въ сътава на тая чета влиза и бившиятъ дружбански околийски началникъ въ с. Годечъ, Стефанъ Ивановъ; единъ отъ убититѣ е сжщо така емигрантъ, облеченъ въ формата на сръбски офицеръ. Фотографитѣ и на двамата притежаваме.

Не единъ пътъ азъ имамъ случая да изнеса тукъ — пъкъ и вие г-да, сте чели въ печата — документи, които свидетелствуватъ, че нашитѣ емигранти въ Сърбия си иматъ свое управление, своя организация, хранятъ се, обличатъ се, въоръжаватъ се, четатъ имъ се беседи, обучаватъ се съ оръжие и се готвятъ да нападнатъ насъ тукъ,

и ржка за ржка съ ония, които действуват вътрѣ въ страната да предизвикат метежи.

Да се запази границата така, че да не могат нѣколко десетки хора да намѣрятъ възможност да я преминатъ презъ една пресечена мѣстност, е невъзможно. Всѣкога е възможно да се промѣнатъ презъ границата нѣколко души и да направятъ единъ набѣгъ въ страната. Би трѣбвало цѣлата граница херметически да се затвори да се наредятъ човѣкъ до човѣкъ, всѣка пѣтечка, всѣко мѣсто да бѣде турнато подъ околото на стражата, за да не могатъ да минатъ хора.

Ние, обаче, сме взели мѣрки да се боримъ съ тия чети, съ тия банди, когато минатъ на нашата земя. Бързото отблъскване на тая чета свидетелствува за ефикасността на тия мѣрки: тя не е могла да стои въ Годечъ повече отъ 20—30 минути. Още при първото известие, че банда е минала границата, автоматически, както пограничната стража, така и администрацията, така и организираното население сж се втурнали срещу тѣхъ и тя не е могла да извърши докрай онова, което е имала за целъ да извърши. Отъ нападателитѣ има единъ убитъ, както казахъ, на наша земя, и единъ раненъ отъ албанско произхождение. Следствието продължава и то ще даде по-големи подробности относно това, откъде албанецътъ се е явилъ заедно съ наши хора въ четата.

Има може-би около 6—7 души убити и повече ранени. Зашто видѣно било, че сж били влачени хора презъ границата оттаткъ. Това трѣбва да сж били убити щомъ схватчени, защото и убитиятъ, облѣченъ въ офицерски дрехи, и той е билъ влаченъ къмъ границата, обаче напийтъ огънь не е позволилъ да бѣде препесенъ и е останенъ отсамъ.

Мѣрки ще продължаватъ да се взиматъ такива, каквито сж взети досега. И азъ вѣрвамъ, че които се опитатъ да минатъ границата, тѣ ще получатъ сжщия урокъ, какъвто получилихъ и тѣзи.

Къмъ съжаленията на г. Пастуховъ можемъ да прибавимъ и нашитѣ възмущения, че се намиратъ българи, които могатъ да мислятъ да се борятъ съ една политика, която отъ тукъ се декларира като политика на миръ вътре и вънъ, съ подобни средства, като минаватъ границата на своето отечество, убиватъ свои сънародници-стражари, убиватъ и онѣзи войници, които, както каза г. Георгиевъ, стоятъ дежурно на границата, за да я пазятъ отъ обичъ къмъ своето отечество. Повече не мога да ви кажа. (Ржко-плѣскания отъ сговориститѣ).

С. Костурковъ (р): Знае ли се, г. министре, отъ колко души се е състояла четата?

Министъръ И. Русевъ: Сведенията сж твърде различни. Най-напредъ се каза, че сж били повече. Обикновено, г. Костурковъ, първитѣ сведения трѣбва да се шконтиратъ. Имало е около 30—40 души.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Константинъ Георгиевъ.

К. Георгиевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Вземайки актъ отъ думитѣ на г. министра на вътрешнитѣ работи, че тази чета е била съставена преимуществено отъ българи предатели, азъ изказвамъ своето презрение и възмущение. Надѣвамъ се същевременно, че правителството, следъ като следствието установи точно даннитѣ и каже своята дума, ще вземе енергични мѣрки за запазване страната и нашитѣ погранични краища отъ такива нападения.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Което имахъ да кажа, г-да, азъ го казахъ. Разясненията на г. министра бѣха твърде кратки — вѣроятно и той не разполага засега съ пълни сведения.

Бихъ молилъ само за едно нѣщо относно показанията на нѣкои живи заловени свидетели, какъвто е билъ предметниятъ албанецъ, който, както научавамъ, е далъ интересни показания. Азъ бихъ молилъ, за да нѣма никакво съмнение върху свободата на разпита, при произвеждането на последния да присъствуватъ дори представители на нѣкои чужди посолства, за да видятъ какви сж неговитѣ показания и да се избѣгнатъ всѣкакви подозрения върху тѣхъ. Това искахъ само да кажа.

Министъръ Ц. Бобошевски: Добре, ще направимъ всичко

Г. Косовски (з): Искамъ думата.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣмате думата.

Г. Пенчевъ (с. д) и други отъ лѣвицата и дѣсницата: Дайте му думата.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Споредъ правилника, г. Косовски нѣма право да говори. Но понеже констатирамъ едно всеобщо желание да бѣде изслушанъ представителя на земеделската парламентарна група, азъ трѣбва да питамъ дали сте съгласни да му се даде думата за едно кратко разяснение.

С. Костурковъ (р): Нека се изслуша! Така е редътъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които сж съгласни да бѣде изслушанъ г. Косовски, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Косовски: Имате думата само за четвъртъ часъ.

Г. Косовски (з): Г. г. народни представители! Не веднажъ отъ пасъ е искано да бѣдемъ откровени по този въпросъ, който днесъ се повдига и по който на нова смѣтка отъ пасъ се иска декларация. Ние сме давали въ миналото като парламентарна група декларации, дали нмаме връзки или не съ чужбина; тѣй сжло и управителното тѣло на Земеделския съюзъ е давало своитѣ декларации. Досега, обаче, всички, включително и почитаемото правителство, продължаватъ да не вѣрватъ на тѣзи наши декларации. Днесъ по този поводъ, крайно печаленъ, дължимъ на нова смѣтка отъ името на земеделската парламентарна група, задъ която стои цѣлиятъ Земеделски съюзъ, . . .

С. Василевъ (д. сг): То не се знае.

Х. Димитровъ (з): Само дружбашкиятъ.

Нѣкои отъ сговориститѣ: На книга стои.

Г. Косовски (з): . . . да заявимъ, че ние не само не одобряваме, . . .

П. Деневъ (р): Г. Косовски! Ваши другари разправятъ, че задъ васъ не стои Земеделскиятъ съюзъ.

Г. Косовски (з): Ако вие обръщате внимание на думитѣ на г. Димитровъ, отговорете му, но азъ заявявамъ отъ името на земеделската парламентарна група, . . .

И. Лѣкарски (д. сг): Най-близки приятели на членове отъ вашата парламентарна група организиратъ нападения и бѣгатъ. (Глъчка)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г. Лѣкарски седнете на мѣстото си!

Т. Димитровъ (с. д): Чакайте да се изкаже г. Косовски бе!

Г. Косовски (з): . . . че не само не одобряваме акции като тази, извършена преди нѣколко дена въ с. Годечъ, като опазни, извършена по-рано въ с. Гърци, но ги осждаме и порицаваме не само затуй, защото тѣ пакостятъ на държавата, но защото пакостятъ преди всичко и най-чувствително на организацията, отъ която ние изхождаме.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Оббовъ и Коста Тодоровъ ги устройватъ.

Н. Немилевъ (д. сг): Вие отъ коя организация изхождате?

Г. Косовски (з): Тѣзи акции, отъ когото и да се извършватъ — отъ земеделци въ чужбина или отъ комунисти въ чужбина — ние не ги одобряваме, ние ги осждаме, защото, макаръ и да не сме замесени въ тѣхъ, макаръ и да нмаме абсолютно никакви връзки съ чужбина и да не даваме никакво съдействие за тѣзи акции, правителството има интересъ да убие една силна организация въ страната, какъвто е напийтъ съюзъ, . . .

Отъ сговориститѣ: Ха!

Г. Косовски (з): ... и тѣзи случаи му служатъ като поводъ за това.

Отъ сговориститѣ: Хайде де!

Г. Косовски (з): Вследствие на това ние не можемъ да бждемъ сторонници на такива действия. Нашата организация е била за легалната борба, стои и днесъ на тази почва и тя не може да си служи никога съ средства, не-позволенни отъ закона.

И. Лѣкарски (д. сг): Вашата организация въ Кюстендилско е въ връзка съ задграничното представителство и организира пренасянето на оръжия въ околията. Не отдавна пренесоха 400 пушки. (Плъчка)

Х. Димитровъ (з): Отдавна такива като Косовски трѣбваше да намѣрятъ изправителнитѣ заведения, ама вие отъ тамъ (Сочи сговориститѣ) сте си виновни.

Г. Косовски (з): Г. г. народни представители! Преди този въпросъ да се изнесе тукъ въ Камарата, постоянното присѣствие на Земледѣлскитѣ съюзъ ...

И. Хрелопановъ (д. сг): Кое постоянно присѣствие?

Г. Косовски (з): ... и парламентарната група на Земледѣлскитѣ съюзъ се занимава съ него и въротно утре най-късно ще имате на рѣка декларация по този въпросъ, по-обширна и по-категорична.

И. Хрелопановъ (д. сг): Кое постоянно присѣствие се занима съ въпроса, г. Косовски?

Г. Косовски (з): Постоянното присѣствие на Българския земледѣлски народенъ съюзъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Постоянни присѣстия имате много. За кое е думата: за това отъ улица „Врабча“ или за това отъ улица „Ивайло“.

Г. Косовски (з): Отъ „Врабча“. Вие искате да ни дадете едно постоянно присѣствие, каквото вамъ се ще ли? Това е желанието на Българския земледѣлски народенъ съюзъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Косовски! Не се отъличайте и свършете.

Г. Косовски (з): Азъ свършихъ. Азъ заявихъ по тоя случай какво е гледището на земледѣлската парламентарна група и на съюза.

Дълга на края да заявя още и туй, че всички тѣзи случаи, които ставатъ, до голѣма степенъ не, а всецѣло се дължатъ на едно управление, което — вие ще трѣбва да обърнете внимание на това — трѣбва да влѣзе въ рамкитѣ на конституцията и законитѣ, защото иначе ще имаме такива случаи, безъ да ги желаемъ и макаръ да ги осждаме. Разбирате ли?

Азъ съмъ отправилъ питане къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи отдавна за интернирани хора и не ми е отговорено.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Свършете!

Г. Косовски (з): За тѣзи интернирани хора ние не знаемъ живи ли сѫ или не. И ако сѫ интернирани невинни хора — азъ казахъ това въ питането си — петъ сѫ интернирани, 15 сѫ заплашени и тѣ, уплашени, хванатъ шума и бѣгатъ презъ границата. Това искамъ да ви кажа. Вие ще трѣбва да обърнете внимание на органитѣ си долу въ провинцията да действуватъ съгласно законитѣ и въ рамкитѣ на законитѣ. Ако тѣ вилнеятъ, вършатъ произволи и заставятъ хората за самозащита да бѣгатъ отъ тѣхъ границата, недейте, най-после, търси вината изключително въ тѣзи хора, а търсете вина и въ самия начинъ на управление.

И. Лѣкарски (д. сг): Вие лично имате ли връзки съ редактора на „Земледѣлко знаме“ въ Прага, Петковъ, и какви сѫ тѣзи връзки? Получавате ли писма отъ тамъ?

Г. Косовски (з): Нѣмаме връзки. — И така, въ заключение още веднажъ повтарямъ, че всички тѣзи конспира-

тивни действия, било че се инспириратъ отъ вънъ, било че има хора отъ вътре да ги устройватъ, не сѫ дѣло на Земледѣлскитѣ съюзъ и земледѣлската парламентарна група ги осждаатъ и порицаватъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Декларацията на г. Косовски би могла да има една голѣма ценностъ, би могла да зарадва насъ всички ни, ако тя би се предшествовала отъ едно обяснение, а именно, защо въ всички разбойнически дѣяния, въ всички атентати, въ всички убийства, въ всички опити за снабдяване съ оръжия непремѣнно вътре има дружбаши.

Г. Косовски (з): Защото сѫ поставени вънъ отъ законитѣ — заради това.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г. Косовски!

Министъръ И. Русевъ: Напоследъкъ въ Кюстендилско е разкрита една организация отъ дружбаши ...

Министъръ Ц. Бобошевски: Най-виднитѣ.

Министъръ И. Русевъ: Най-виднитѣ дружбаши. — ... и нѣкои други комунисти, задачата на която е била да прехвърля оръжия въ насъ. Отъ тѣхъ има около 15 души арестувани, и когато следствието почва, мнозина, около 20—30 души, намирайки себе си виновни и опасявайки се, че следствието ще се добере до тѣхната вина, избѣгаха отъ тѣхъ, въ Сърбия. Необходимо е г. Косовски да обясни защо навсѣкѣ въ тѣзи престѣпления се намиратъ замесени дружбаши и комунисти и защо не се намиратъ хора и отъ другитѣ партии.

И. Ковачевъ (з): Защо вие ги кръщавате дружбаши, г. министре!

Отъ сговориститѣ: А-а-а (Смѣхъ)

Министъръ И. Русевъ: Тогава ние ще можемъ да върваме въ декларацията на г. Косовски.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Минаваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за Върховната смѣтна палата и окръжнитѣ смѣтни палати.

Моля докладчика г. Семерджиевъ да докладва законопроекта.

Докладчикъ Г. Семерджиевъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ поправкитѣ и прибавкитѣ, приети на второ четене).

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Постъпили сѫ нѣколко предложения.

По чл. 2 има две предложения. Едното е отъ г. Атанасъ Минковъ и г. Ванко Георгиевъ, приподписано отъ надлежното число народни представители. Това предложение се свежда къмъ следното: прибавя се още една окръжна смѣтна палата, значи вмѣсто 10, ставатъ 11, и тая 11-та палата да бжде въ Видинъ. Другиятъ текстъ отъ члена остава сѣщиятъ.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! По този въпросъ ние се изказахме подробно миналия пътъ. Не мога да се съглася по никой начинъ да се увеличава числото на смѣтнитѣ палати. Десетъ смѣтни палати сѫ предостатъчни и азъ моля да се приеме членътъ така, както е. Другъ е въпросътъ, какъ трѣбва да бжде тази смѣтна палата, за която става дума, дали въ Видинъ или въ Враца. Тоя въпросъ се обсъжда и се представи на Народноото събрание да го реши. Знаете, че първоначално по законопроекта палатата бѣше въ Видинъ и въ следствие комисията по географически и други съображения я пренесе въ Враца. То е отдѣленъ въпросъ и не трѣбва да се смѣсва съ въпроса за увеличение броя на смѣтнитѣ палати. Тѣ трѣбва да останатъ десетъ.

В. Георгиевъ (д. сг): Г. г. народни представители! ...

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

Г. Данаиловъ (д. сг): Тръбва да му дадете думата, той внася предложението.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Не съмъ му далъ думата. Тръбваше да поиска думата по-рано, а следъ това г. министърътъ да говори.

В. Георгиевъ (д. сг): Ама вие дадохте думата на г. министра. Искамъ само нѣколко думи да кажа.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Добре, имате думата.

В. Георгиевъ (д. сг): Г-да! При декларацията на г. министра, че не се съгласява по никой начинъ да се увеличи числото на смѣтнитѣ палати на 11, ние поддържаме тогава нашето предложение въ смисълъ да се премѣсти седалището на въпросната палата отъ Враца въ Видинъ.

Нѣкои отъ сговориститѣ: Нѣма такова предложение.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Такова предложение не е направено.

Г. Данаиловъ (д. сг) и В. Георгиевъ (д. сг): Правимъ предложението.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Това предложение — да станатъ палатитѣ 11 — оттегляте ли го?

В. Георгиевъ (д. сг): Не, измѣняме го. Думата „Враца“ въ текста на чл. 2 да се замѣни съ „Видинъ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Не може така, г. Георгиевъ.

Ще пристъпимъ къмъ гласуване. Оттегляте ли предложението си?

В. Георгиевъ (д. сг): Азъ казвамъ, че го поддържамъ въ този смисълъ, да се махне отъ текста на чл. 2 думата „Враца“, като се замѣни съ „Видинъ“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Семерджиевъ (д. сг): Съ реформата, която въвеждаме днесъ, при призната нужда отъ съкращения, ние увеличаваме държавнитѣ разходи съ 14 милиона лева; досега Върховната смѣтна палата струваше 10 милиона лева, а сега всичкитѣ палати ще струватъ 24 милиона лева. Азъ настоявамъ да не отиваме по-далечъ, това е максималниятъ предѣлъ, до който може да се достигне. Затуй моля да не се приема това предложение.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Ще гласуваме.

А. К. Минковъ (д. сг): Чакайте, ще направимъ предложението си сега.

И. Симеоновъ (д): Телѣрва пишатъ предложението си и ние ще чакаме! Това е недопустимо споредъ правилника. Предложението трѣбва да се даде на председателя преди докладването на законопроекта на трето четене, а то сега се пише и подписва! Недейте нарушава правилника.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма нарушение на правилника.

Ние нѣмаме интересъ да изненадваме Събранието.

И. Симеоновъ (д): Ще ги чакаме да пишатъ предложението сега два часа! Това е нарушение на правилника! Не може така!

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Тѣ само видоизмѣняватъ предложението си, следъ като г. министърътъ е говорилъ. Какво отъ това? Събранието ще реши. Утре и вие ще имате нужда отъ такава отстъпка.

И. Симеоновъ (д): Почакайте и мене да напиша друго предложение!

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще чакаме.

И. Симеоновъ (д): Така, ще се чакаме по три часа!

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Оттегля се това предложение за 11-та смѣтна палата, и г. Минковъ и други правятъ предложение въ смисълъ, че въ чл. 2, вмѣсто „Враца“, да се каже „Видинъ“. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Меншество, Събранието не приема.

Има предложение отъ г. Ради Василевъ — седалището на окръжната смѣтна палата да бѣде въ Варна, вмѣсто въ Шуменъ.

П. Алековъ (с. д): Едно предложение отхвърлено на второ четене, не може да се гласува на трето четене. (Глъчка.)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, говорете, г. Василевъ.

Р. Василевъ (д. сг): Дайте ми възможностъ да говоря. Народнитѣ представители се разговарятъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Р. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ако се иска тази поправка, недейте смѣта, че се изхожда отъ интереси локални, за да можемъ да заслужимъ доверието на нашитѣ избиратели. Тръбва да направимъ нѣщо за крайморекитѣ и крайграничнитѣ градове, отъ които чужденцитѣ ще си съставятъ идея за самата държава. Така въ всички държави, така трѣбва да бѣде и у насъ — да се повдигнатъ крайграничнитѣ пунктове. Азъ ще ви цитирамъ думитѣ на единъ нашъ покоекъ министъръ-председателъ, който е казалъ, че трѣбва да направимъ всичко, за нашитѣ крайгранични градове, Варна и Бургазъ, защото това е България — отъ тамъ ще влѣзе чужденеца, отъ тамъ ще я види. Но има и други по-важни съображения. Въ Варна има митница, която има отчетни книжа за милиарди.

П. Стайновъ (д. сг): Окрѣжнитѣ смѣтни палати не се занимаватъ съ отчетитѣ на митницитѣ.

Г. Василевъ (д. сг): Въ Варненския окръгъ се намира най-голтмото стопанство въ България „Генишъ-ада“, по което има отчетни книжа за стотици милиона лева, има пристанищно управление, има паракходно дружество и маса други държавни и обществени учреждения, които ще бѣдатъ подъ контрола на смѣтната палата. Ще бѣде по-бързъ и по-ефикасенъ контролътъ както на платежнитѣ заповѣди, така и при ревизия. Ако искаме да услужимъ на населението, трѣбва да се избере този пунктъ, а не заради туй защото депутатътъ, който иска това, е избранъ отъ този градъ, да се казва, че той защитава мѣстни интереси и да се отхвърли това предложение. Миналата година ние обсъдихме въпроса въ комисията надълго и нашироко и намѣрихме, че окръжната смѣтна палата трѣбва да бѣде въ Варна. Не зная защо тази година комисията нанова смѣтка се е занимавала и го е отхвърлила. Ще видите, че въ първоначалния проектъ на комисията бѣше поставенъ гр. Варна. Тѣй че, има сериозни съображения седалището на окръжната смѣтна палата да бѣде въ Варна, а не въ Шуменъ. И азъ моля да приемете предложението ми.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Г. председателю! Пропаднало предложение на второ четене, не може да се гласува на трето четене.

Д. Кьорчевъ (н. л): Докладчикътъ трѣбва да си каже мнението.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Полагамъ на гласуване поправката, която се предлага отъ г. Ради Василевъ: вмѣсто Шуменъ да се каже Варна.

Д. Кьорчевъ (н. л): Питайте докладчика какво ще каже.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма какво да питамъ докладчика.

Д. Кьорчевъ (н. л): Г. докладчикътъ трѣбва да каже съгласенъ ли е или не.

Докладчик Г. Семерджиев (д. сг): Азъ поддържамъ положението, което е въ законопроекта.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ предложението на г. Ради Василевъ, моля, да вдигнатъ ръка. Меншество, Събранието не приема.

Има предложение отъ г. Сребренъ п. Петровъ, поддигано отъ нужното число народни представители, въ смисълъ да се намалятъ окръжните смѣтни палати съ една, като за Кюстендилския, Петричкия и Софийския окръзи има една съ центъръ София.

Има думата г. Сребренъ п. Петровъ.

С. п. Петровъ (д. сг): Г. г. народни представители! За да се избегнатъ пѣкон псудобства заради туй, че увеличението на смѣтните палати е съпроводено съ повече средства и съ повече недоволства, ние предлагаме намаляние на окръжните смѣтни палати, вмѣсто 10 да бъдатъ 9, което е целесъобразно. За Петричкия и Кюстендилския окръзи се предвижда една палата въ Кюстендилъ. Всички знаете, че Кюстендилъ може да има всѣкакви други преимущества, даже и стратегически, но не може да има преимущества да бъде седалище на една окръжна смѣтна палата, въ която да се отчитатъ всички околии отъ Петричкия окръгъ, по-големитъ отъ които, Неврокопската и Мехомийската, трѣбва да минатъ презъ Бѣлво — София, за да отидатъ въ Кюстендилъ.

Предложението, което се направи онзи день, седалището на окръжната смѣтна палата да стане Дупница, се отхвърли, при все че Дупница има преимущества предъ Кюстендилъ, че е по-близо до Петричкия окръгъ. Щомъ това не се прие, предлагаме намаляние на окръжните смѣтни палати отъ 10 на 9, като Петричкия окръгъ влѣзе въ района на Софийската окръжна смѣтна палата, което е по-удобно, а също и Кюстендилския окръгъ. Съ това работата се улеснява и ще има икономия. Моля народното представителство да приеме това мое предложение, което е полезно и целесъобразно.

И. Лѣкарски (д. сг): Искамъ думата.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

И. Лѣкарски (д. сг): По гласуването искамъ думата, а не по предложението.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

И. Лѣкарски (д. сг): Едно предложение отхвърлено на второ четене, не може да се полага на гласуване на трето четене.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Семерджиев (д. сг): Г. г. народни представители! Самото намаляние може да е хубаво, но е много неудобно да намаляваме окръжните смѣтни палати за смѣтка на София. Въ Софийския окръгъ се концентриратъ най-много учреждения и Софийската окръжна палата ще бъде най-много претрупана, ако приемемъ да се отчитатъ предъ нея и Кюстендилския, и Петричкия окръзи. Съ туй не постигаме целта, която гонимъ. Смѣтамъ, че е по-умѣстно да запазимъ окръжната смѣтна палата въ Кюстендилъ, а Петричкия окръгъ да премине въ София, но не да присъединяваме къмъ Софийската смѣтна палата и Кюстендилския окръгъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще положа на гласуване поправката, предложена отъ г. Сребренъ п. Петровъ, която се състои въ следното: следъ думитъ „Видинския административенъ окръгъ“ вмѣсто „въ гр. Кюстендилъ“, да се каже „въ гр. София и Кюстендилския и Петричкия административни окръзи“. Които приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

А. Цанковъ (с. д): Трѣбва да се поправи цифрата отъ 10 на 9.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: То следва автоматически. Има внесени предложения отъ г. Семерджиевъ за поправки и добавки по пѣкон членове, надлежно подписани, съ които е съгласенъ и г. министърътъ.

Г. Семерджиевъ предлага, въ чл. 4 буква к следъ думитъ „обществени приходи“ да се прибави: „и извършванитъ разходи“. Които приематъ тази добавка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 15 алинея втора цифритъ „7 и 8“ да се замѣнятъ съ цифритъ „8 и 9“. Които приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 46 вмѣсто думитъ „отъ надлежната окръжна смѣтна палата“ да се постави „отъ надлежната смѣтна палата“ споредъ вида на разхода (чл. чл. 4 и 13). Които приематъ това измѣнение, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 47 алинея втора следъ думитъ „които сж изготвили документитъ или отъ контролоритъ по отчетността“ да се прибави: „или отъ контролоритъ-докладчици“. Които приематъ тази поправка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ смѣтата алинея следъ думитъ „Длъжностнитъ лица-отчетници или контролоритъ по отчетността“, да се прибавятъ: „и контролоритъ докладчици“. Които приематъ тази добавка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 50 да се заличи думата „окръжна“ предъ израза „смѣтна палата“. Които приематъ това измѣнение, моля да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 59 да се прибави на края „независимо отъ материалната отговорност (чл. 47)“. Които приематъ тази добавка, моля да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 62 да се заличатъ думитъ „по събирането и внасянето на държавнитъ приходи“, като вмѣсто тѣхъ се поставятъ думитъ „на приходитъ и разходитъ“. Които приематъ това измѣнение, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 75, следъ текста „и двама съветници отъ Върховната смѣтна палата — за членове“, думитъ „опредѣлени отъ председателя на сжщата“ се заличаватъ, като вмѣсто тѣхъ се постави: „опредѣлени отъ общото събрание на палатата, което също опредѣля единъ запасенъ членъ при нужда“. Които приематъ това измѣнение, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 106 следъ думитъ „се избиратъ“ да се прибави „отъ общото събрание“. Които приематъ тая прибавка, моля да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Въ чл. 130 да се прибави втора алинея „Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 априлъ 1925 г.“. Които приематъ тази прибавка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Предлага се да се прибави нова глава XXI съ заглавие „Преходни разпорѣждания“ и съ следното съдържание: „Чл. 131. На първо време, до края на 1925 г., при организиране службитъ по настоящия законъ, ако нѣма достатъчно подходящи лица, отговарящи на ценза по този законъ, могатъ, като изключение, да се назначаватъ и такива съ по-малкъ цензъ“. Които приематъ тази добавка, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

С. Костурковъ (р): Какъ така? Тѣ сж нови работи, Събранието не приема.

Докладчикъ Г. Семерджиев (д. сг): Този въпросъ бѣше дебатиралъ при второ четене на законопроекта.

С. Костурковъ (р): Отварятъ се вратитъ на произвола. Кѣде ще отидемъ? Защо ни е законътъ? Ако нѣма достатъчно подготвени хора да бъдатъ назначени, тогава не правете законъ. Подгответе хора, пъкъ тогава правете законъ. Това е единъ новъ членъ. Искамъ думата по него.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

С. Костурковъ (р): Г. г. народни представители! Това е новъ членъ, който се прибавя при трето четене на законопроекта.

Н. Пждаревъ (д. сг): По който се говори на второ четене.

Докладчикъ Г. Семерджиев (д. сг): И се отложи гласуването му, за да се предложи сега.

С. Костурковъ (р): Ако тоя членъ се приеме, вратитъ на произвола се отварятъ. Окръжните смѣтни палати, на които мнозина тукъ между насъ възлагатъ голѣми надежди — азъ не възлагамъ тия надежди — доколкото по-

знавамъ българската печална политическа действителност, тѣ не само нѣма да отговарятъ на тия надежди, но въ тѣхъ ще се разиграватъ такива работи, които не бѣха възможни досега въ Върховната смѣтна палата. Единъ цѣтъ въ закона се предвижда опредѣленъ цензъ, това значи, че законодателя има предъ себе си подготвени хора, отъ които ще настанява въ тия смѣтни палати. Ами ако няма подготвени хора, тогава защо ще уреждаме окръжни смѣтни палати? За да се учатъ тепърва ли хората, които ще работятъ тамъ? За туй ли откриваме тия смѣтни палати въ окръжните центрове? Не. Предполагено е, че има подготвени хора въ България за тѣзи смѣтни палати и за туй е дошло време да се уредятъ такива палати. Ако нѣма достатъчно такива подготвени хора, тогава не трѣбва да се откриватъ такива палати. Съ приемането на този членъ, помнете ако не днесъ, то утре, при другъ министъръ, ще се назначаватъ хора, които не отговарятъ на ценза, и съ това ще се подобне съвсемъ престижа на смѣтните палати, които се създаватъ съ настоящия законопроектъ. Азъ моля туй нѣщо да не бѣде прието. Моля сѣщо и г. министра да не се съгласява, защото цѣлата реформа ще се подкопае отъ основата си, и хубавитѣ желаниа — негови и ваши — ще пропаднатъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Дали окръжните смѣтни палати ще оправдаятъ възлаганитѣ надежди или не, остава да се види. Отсега, действително, не може да се каже дали тази реформа, изведена до нейния краенъ логически резултатъ, ще може да оправдае очакванията. Вѣрно е, че въ законопроекта азъ бѣхъ предвидѣлъ единъ доста високъ цензъ и считахъ че при едни по-голѣми усилия биха могли да се намѣрятъ хора. Но трѣбва да допуснемъ и една евентуалностъ, предметъ на това допълнение, което се прави сега, и идеята за което се даде отъ самия парламентъ при второто четене на законопроекта. Трѣбва да се допусне, че за нѣкои крайща, по едни или други причини, не ще можемъ да намѣримъ хора съ такъвъ цензъ, който се посочваше отъ първоначалния текстъ на законопроекта. Понеже законопроектътъ минава вече на трето четене, азъ направихъ горе-долу една смѣтка за хората, които могатъ на първо време да бѣдатъ назначени да организиратъ тая важна служба. Оказа се, за голѣмо съжаление, че много хора кадърни, достатъчно подготвени, които бѣха поканени да отидатъ въ провинцията, кѣдето трѣбва да отидатъ доста подготвени хора, защото тамъ нѣма непосредственъ ефикасенъ контролъ отъ центъра, по едни или други причини не искатъ да отидатъ въ провинцията. И това е много понятно — настанили сѣ се тукъ. Когато се говори за едно такова отстъпление отъ първоначалния текстъ, визиратъ се само изключителни случаи — тамъ, кѣдето ние не ще можемъ да намѣримъ подходящи хора. Защото, г. г. народни представители, не е достатъчно да назначимъ само юристи въ окръжните смѣтни палати. И г. Господиновъ, и г. Минковъ, когато изтъкнаха идеята за вмѣкване на единъ по-другъ, по-живъ, така да се каже, по-дѣлови елементъ, свободенъ отъ руната, сѣ напълно прави. Ще трѣбва да се използватъ и такива лица, но трѣбва непременно да отидатъ и лица, запознати съ специалните функции, които ще извършватъ тия палати. Ако не можемъ да намѣримъ такива лица, ние ще се възползуваме отъ този членъ. Азъ ви заявявамъ, че това ще бѣдатъ рѣдки изключения. Напр., въ Върховната смѣтна палата азъ искамъ да назнача единъ касационенъ сѣдия за председателъ. Ако нѣма този последенъ членъ, безспорно, че такъвъ човѣкъ азъ не мога да поставя. Най-сетне и тия, които създаватъ този законъ, иматъ амбицията да не рухне, да даде известни резултати и, следователно, ще подбиратъ човѣшкия материалъ, на който ще възложатъ тази важна задача. Веднажъ назначи тия хора, тѣ не могатъ да бѣдатъ предметъ на капризитъ и настроенията на бѣдашитѣ министри, защото и тѣхното увольнение, както знаете, г-да, става съ вотъ на Парламента. Ние сме ги гарантирали, ние имъ даваме единъ високъ рангъ и вследствие на това разчитаме, че двама-трима или пет-шестъ човѣка отъ 30—40, които сѣ необходими за главния кадъръ на тия палати, нѣма да измѣнятъ физиономията на кадъра и затова можемъ да допуснемъ това изключение. Смѣтамъ, че нѣма да сгрѣшимъ, а напротивъ ще улеснимъ, ще дадемъ възможностъ на този, който ще организира тази служба отъ центъра, да

има на разположение повече подготвени хора. Азъ не мога да се спирамъ въ момента на конкретни случаи, но азъ ще ви кажа, че имамъ предъ видъ едно лице, което е канено за доста отговорни постове и не е приело, но което, ако го поставимъ въ една смѣтна палата, ще бѣде единъ великоленъ, прекрасенъ организаторъ, макаръ и да не е юристъ и да не е било счетоводителъ. Предъ видъ на голѣмия ангажментъ, който ние и висшата администрация поемаме — че когато почнемъ да организираме тая служба ще действува много внимателно при подбора на хората — съ това отклонение, съ този новъ членъ нѣма да се направи нѣкаква съществена грѣшка.

В. Домузчиевъ (п. л.): Искамъ думата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣмате думата.

С. Костурковъ (р.): Това е новъ членъ и трѣбва да отиде въ комисията.

В. Домузчиевъ (п. л.): Ще кажа само две думи. Азъ ще моля г. министъра на финанситѣ да не отваря въ този членъ дупки, презъ които партизани-министри, подъ натиска на партизанитѣ си, ще вмѣкватъ въ окръжните смѣтни палати хора, неотговарящи, може-би, за това мѣсто. Азъ моля г. министъра да оттегли този новъ членъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ предложението да се добави глава XXI съ съдържание, което ви прочетохъ, .

Н. Балтовъ (д. сг.): Прочетете го още веднажъ.

А. Сталийски (д. сг.): Минковъ го предлага, Костурковъ се противопоставя!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Чете)

„Глава XXI.

Преходни разпорѣждания.

Чл. 131. На първо време, до края на 1925 г., при организиране службитѣ по настоящия законъ, ако нѣма достатъчно подходящи лица, отговарящи на ценза по този законъ, могатъ, като изключение, да се назначаватъ и такива съ по-малкъ цензъ“.

Х. Мирски (д.): Такива се считатъ временно назначени до намиране подходящи лица.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ тая прибавка, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Които приематъ законопроекта за Върховната смѣтна палата и за окръжните смѣтни палати на трето четене, заедно съ приетитѣ прибавки и поправки, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

(Вж. приложение № 19, Т. II)

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за данъка върху занятията. Има думата народниятъ представителъ г. Асенъ Цанковъ.

Х. Баралиевъ (с. д.): Нѣма го. Той знае, че има други записани преди него и ще дойде по-късно. Този законопроектъ не е четенъ. Снощи се прочете законопроектътъ за данъка върху общия доходъ и върху него станаха дебати.

П. Бъйловъ (д. сг.): И двата се четеха.

Х. Баралиевъ (с. д.): Това сѣ два отдѣлни законопроекта, и този законопроектъ не е четенъ. Трѣбва да се изпълни формалността.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля г. секретаря да прочете законопроекта за данъка върху занятията. Понеже този законопроектъ е доста обемистъ, моля Събранieto да се съгласи да се прочетатъ само мотивитѣ, първиятъ и последниятъ членове.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранieto приема.

Секретарь д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): (Прочита мотивиът, първия и последния членове на законопроекта — вж. приложение № 32, Т. I)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Вчера е било прието да се говори по двата законопроекта.

С. Костурковъ (р): Не е прието. Само на г. Бъкловъ се разреши, понеже си бѣше написалъ речъта.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Понеже законопроектитѣ сѣ въ връзка, нѣкои отъ г. г. народнитѣ представители настояватъ, а и председателството е приело мълкомъ това, да се говори по двата законопроекта едновременно. Личата, които сѣ записани да говорятъ по единия и другия законопроектъ, сѣ едни и сѣщи. Записани сѣ г. г. Бъкловъ, Тодоровъ, Домузчиевъ и Асенъ Цанковъ. Менѣ ми се струва, че Събранието може да оформи това — да реши да се говори по двата законопроекта едновременно.

С. Костурковъ (р): Въ такъвъ случай ще трѣбва да се разреши на ораторитѣ да говорятъ по два часа.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще се даде възможност на г. г. ораторитѣ да се изкажатъ напълно.

Които приематъ да станатъ едновременно разискванията и по двата законопроекта, като се даде възможност на г. г. ораторитѣ да се изкажатъ по-обстойно, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Има думата г. Дѣлчо Тодоровъ Гоговъ.

Д. Гоговъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземайки думата по единъ законопроектъ, по който не претендирамъ да имамъ научни познания, предварително ми се налага дългъ да прося вашето снизхождение и да искамъ извинение отъ капацитетитѣ по този въпросъ, че злоупотрѣбвамъ съ скъпото време, презъ което тѣ може-би шѣха да развиятъ теоретически въпроса, да ни покажатъ какъ е въ другитѣ страни и да ни дадатъ теркъ за България. Моята задача ще бѣде проста. Азъ ще се постарая дотолкова, доколкото силитѣ ми достигатъ, да обрисувамъ българската действителностъ, да обрисувамъ силитѣ на българския данъкоплатецъ, неговитѣ гърбици, за да видимъ доколко тѣзи модерни седла, които ни се предлагатъ, уйдисватъ за тѣзи гърбици или пъкъ ще трѣбва да се върнемъ къмъ стария специално приготвенъ за насъ самаръ. Може-би съветътъ на моя добъръ приятелъ Петко Стояновъ — повече да слушамъ, по-малко да говоря — би билъ и тукъ оправдателенъ, но понеже азъ съмъ отъ тия, които сѣ изпитали тия модерни седла, мога да кажа доколко тѣ прилигатъ и де убиватъ, за да не ни наранятъ. Още повече, че криво или право, у мене е останало впечатлението, че тукъ, отъ тая трибуна, въпроситѣ се разглеждатъ не обективно, не отъ гледна точка на истината, не отъ гледна точка на възможното, а се влататъ партийни гледища, да може да се уязви известенъ министъръ. Може-би това отъ гледна точка на парламентаризъмъ, отъ гледна точка на демократичностъ да е право, но споредъ менъ, това е докарало днешното тежко положение на България. Не се държи на истината, на полезното, а се гледа да се печелятъ партизани.

Разбирайки така нѣщата, азъ не искамъ да ангажирамъ съ приказнитѣ си никого, освенъ самия мене, и дотолкова българския данъкоплатецъ, доколкото неговото мнение съвпада съ моето.

Азъ ще почна отъ основнитѣ причини, които каратъ българския данъкоплатецъ да отдѣля отъ залька си, за да плати данъка си. Споредъ мене, тия причини сѣ три. Първо, необходимостъ отъ държавна властъ, второ, необходимостъ отъ взаимопомощъ, и трето, да плащаме стари грѣхове или стари престѣпления. Престѣпления, казвамъ, защото, доколкото имамъ понятие отъ право, тежки наказания се налагатъ само за престѣпления, а азъ смѣтамъ, че по-големо наказание не може да се наложи на българския народъ отъ това, всѣка година да отдѣля една трета отъ своя трудъ, отъ своитѣ усилия въ блатото на забвениято. Отъ българското пеленаче до изнемощѣлия старецъ трѣбва всички да отдѣлятъ всѣка година по 300 л. да плащатъ задължения, отъ които пари тѣ не очакватъ никаква

полза. Дали българскиятъ управникъ е извършилъ престѣпления, не съмъ компетентенъ да кажа, но за мене си остава впечатлението, че днесъ още си е въ сила стариятъ законъ, останалъ отъ незапомнени времена, че правото е на по-силния. И когато днесъ се говори за напредѣкъ, за култура, за реформи, азъ се чудя какъ на човѣчеството не дохожда на умъ да промѣни тоя толкова старъ законъ, който още показва, че човѣщината у човѣка е изгубена, или човѣкъ за човѣка си остава още звѣръ. Апелътъ на българския данъкоплатецъ днесъ къмъ културния европеецъ и американецъ е да се смиятъ надъ него, да признаятъ, че ако тѣ презъ време на войната сѣ изгубили материални средства, сѣ изгубили инвентаръ и иматъ необходимостъ отъ възобновяване, то българскиятъ народъ, българскиятъ данъкоплатецъ, който напрегна последни усилия, даде много повече жертви отъ тѣхъ, има още по-голяма необходимостъ отъ възобновяване, и че ако най-после ние ще трѣбва да платимъ правото на тѣхната сила, то нека ни дадатъ възможностъ най-напредъ да се изправимъ, да се възобновимъ и тогава да искамъ да имъ плащаме. Моитѣ апелъ, апелътъ на българския данъкоплатецъ къмъ всѣко правителство е, да има амбицията да направи всички усилия, щото тия тежести, наложени отъ договора за миръ, да се намалятъ или най-малко отсрочатъ. Нека се знае, че товарътъ, съ който е натоваренъ българскиятъ данъкоплатецъ, е непоносимъ. И когато днесъ се говори за омилотворение, за миръ, не трѣбва да се остави единъ народъ да изнемогва или да се хвърля въ пътя на отчаянието, защото отчаяниятъ е наклоненъ да върви съ рушителитѣ. Отъ тукъ можемъ да си обяснимъ, какъ рушителитѣ намиратъ почва въ българския народъ и какъ искатъ да използватъ тая почва. И ако ние искаме да се боримъ, да запазимъ българския народъ отъ тия рушителни сили, първото нѣщо е да намалимъ тежеститѣ на данѣнитѣ.

Втора реална причина, за да плаща българскиятъ данъкоплатецъ е взаимната самопомощъ. За нея българския данъкоплатецъ дава мило и драго. Но и тукъ българския данъкоплатецъ има своитѣ разочарования. Може-би много отъ васъ ще ме обвинятъ, че азъ искамъ да правя долна политика или колибарска политика, както г. Костурковъ се изрази при пренията за образуване фондъ за водоснабдяването на населенитѣ мѣста, средствата на който фондъ въ първитѣ години да се дадатъ на София. Може-би да е колибарска политика, но ние отъ колибитѣ излизаме, нашиятъ умъ е малъкъ и не можемъ да претендираме за по-голяма политика. Но азъ не мога да си обясня, каква е политиката на всички почти водачи отъ всички партии въ Парламента, какъ тѣ можаха да се обединятъ, да се съгласятъ отъ крайната лѣвица до крайната дѣсница по въпроса за водоснабдяването на София, като искаха да дадатъ на София цѣлия фондъ, а нито една частъ за другитѣ общини въ царството. Дали другитѣ общини нѣматъ нужда, дали другитѣ общини не търпятъ лишения много по-големъ, отколкото търпи София? Азъ мисля, че картината, която ни даде г. Киселовъ, когато рисувахе нашето училище въ селата, бѣше достатъчна да ви сение и да кажете: нека да отдѣлимъ нѣщо за тѣзи изнемогващи общини въ България. Трѣбва ли да споменавамъ, г. г. народни представители, за „Пенкиния мостъ“, за швейцарския типъ гимназия, която се построи въ Нова-Загора съ 86 стан — паметникъ на Омарчевски? Трѣбва ли да споменавамъ за още много други случаи за даване помощъ отъ държавата тамъ, отъ където има силенъ на деня? Избрахъ съмъ, г. г. народни представители, отъ единъ край, който плаща данѣци наравно съ първитѣ околии въ цѣла България. Нѣкогашъ султанъ Мухамедъ, за да свърже Цариградъ съ София, построилъ шосе, което минава и презъ нашия край и оттогава досега нищо друго не е направено за този край, никаква помощъ отъ държавата не му е дадена. Може-би има и други крайща въ царството така забравени като нашия. Азъ питамъ: съ какво око ще гледатъ тия хора, когато виждатъ, че само плащатъ данѣци, безъ да се прави нѣщо за тѣхния край? И азъ не съмъ видѣлъ човѣкъ, който да е дошълъ въ нашия край и да не каже: тия хора не сѣ ли чада на майка България, не имъ ли се полага държавата да имъ даде една частъ отъ облагитѣ, които събира отъ цѣлия народъ? Апелътъ на българскитѣ данъкоплатци къмъ правителството и къмъ всѣко българско правителство е: не разпредѣляйте взаимната помощъ, както искатъ силнитѣ на деня, но я разпредѣляйте така, че отъ време на време да се дава по нѣщо на всѣки край на България.

Третата причина е държавната власт. Някой си ученъ билъ казалъ: „Войната е едно необходимо зло“. Споредъ мене, би било по-хубаво да се каже: „Властта е едно необходимо зло“. И иска се надъбаме, че човѣчеството ще се издигне духовно до тамъ, че да нѣма нужда отъ властъ, да не харчи средства да издържа властъ. Но дотогава, докогато у човѣка има животински наклонности, дотогава, докогато въ него има стремление за надмощие, дотогава докогато главниятъ факторъ за напредъка на човѣчеството остава личниятъ интересъ, дотогава ще има властъ, и ще ще трѣбва да я издържаме. Тукъ ще трѣбва да констатирамъ разочарованието на българския данъкоплатецъ отъ властта. Моето впечатление е, че на властта не се гледа като на задължение, а като на средство за препитание или като на средство за печелене на партизани. Въ това отношение рекордъ държаха дружбашиитѣ. И споредъ мене, най-големъто зло, което нанесе дружбашкото управление на българския народъ, е именно това, че то похвати българското чиновничество, деморализира го, опартизани го, и ние и днесъ още не можемъ да се отървемъ отъ настоявания: създайте служба, за да ме назначатъ. Затова и единъ отъ членоветъ на комисията по съкращаване чиновническиятъ персоналъ каза въ едно заседание на комисията, че работоспособността на българския чиновникъ е намалѣла до 40%, т. е. некаше да каже, ако уволнимъ 60% отъ българскитѣ чиновници и останалитѣ иматъ 100% работоспособностъ, ще се върши толкова работа, колкото се върши и днесъ. До днесъ азъ не съмъ чулъ нѣкой да каже, че нѣмаме излишекъ отъ чиновници, всички съзнаваме и признаваме това, но дойде ли работата до съкращение, казва се, че то било трудна работа. Азъ мисля, че помъ човѣкъ съзнава едно зло и го търпи, той върши престъпление. Азъ бихъ предпочелъ да хвърлимъ на улицата 60% отъ чиновникитѣ, които имаме сега, но да дадемъ на останалитѣ да живѣятъ както се следва, за да се отклонятъ отъ лошитѣ пътища за препитание, по които вървятъ днесъ.

И. Ковачевъ (з): Така не може да се гонятъ чиновникитѣ.

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Казва ми се, че не може да се гонятъ така чиновникитѣ. Азъ мисля, че ако ние искаме да намѣримъ, да създадемъ работа на чиновникитѣ, които не бждатъ уволнени, можемъ да направимъ това. Въ България има поле за работа на всички българи, но българската търпимостъ, която, струва ми се, отива до пределностъ, пречи за това. Погледнете вие въ чии рѣце се намира главно търговията ни, погледнете въ банкитѣ какви чиновници има. Може да се намѣри работа за всички българи, но трѣбва да се каже на чужденцитѣ, които съ дошли съ капиталитѣ си тукъ: ние не ви пречимъ, ние ви даваме печалби, ние ви даваме условия, за работа, но ние искаме вие да не храните своитѣ сыплеменници, а да дадете работа на нашитѣ сънародници. Но това не е само въ частнитѣ учреждения; ние виждаме същото и въ държавнитѣ учреждения. Скоро бѣше, единъ мой приятель, запасенъ български офицеръ, идва при мене и ми казва: „Искахъ да ме назначатъ на работа въ мина „Марина“, но не ме назначиха“. — Защо, бе, питамъ го азъ? — „Ами че пълно е съ руснаци“. Азъ не съмъ шовинистъ, но мисля, че ние трѣбва да се корегирате въ това отношение и да гледаме да създадемъ работа, ако не съ законъ, то съ въздействие, преди всичко на българина и после на чужденеца.

Като говоримъ за данъчното облагане, за данъчния товаръ, дългъ ни се налага, преди всичко, да направимъ всичко възможно да го намалимъ. Това поне, което зависи отъ насъ и можемъ да го направимъ, сме длъжни да го направимъ. Че данъчното бреме е непоносимо за българския данъкоплатецъ, това добре знае и самъ г. министрътъ на финанситѣ и затова е далъ заповѣдъ на Българската народна банка да открие кредитъ на българскитѣ данъкоплатци, за да си платятъ данъцитѣ.

Х. Баралиевъ (с. д): Но не на всички.

Д. Т. Гоговъ (д. сг): На тия, които иматъ да плащатъ голѣми данъци — на търговцитѣ. Ще дойда по-нататкъ и на този въпросъ.

Направилъ ми впечатление, когато на едно събрание въ село Чухъ единъ данъкоплатецъ да казва: „Не искаме да

плащаме прѣки данъци, искаме да плащаме косвени данъци“. — Защо, бе, питамъ го азъ? — „Защото никой нѣма зорламъ да ме кара да плащамъ косвенитѣ данъци и мога да се лиша отъ всичко, което се облага съ тѣхъ, когато бирника ми продава и мило и драго, безъ да ме пита дали имамъ или нѣмамъ, за да събере прѣкиятъ данъци.“

П. Алековъ (с. д): Билъ е много акжлия!

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Да, г. Алековъ, може да е билъ акжлия. — Въ думитѣ на този данъкоплатецъ има нѣщо трезво, нѣщо, което и въ действителностъ става. Азъ не мога да си представя търговецъ, който да плати данъкъ, безъ да го разхвърли на стоката. Всѣки търговецъ ще си направилъ смѣтка по настоящия законопроектъ, че ще трѣбва да отиде горе-долу 10% за данъкъ занятието, 5—6% за разноси и пр. и ще си каже, че трѣбва да продава съ печалба най-малко 25%. И затуй се казва, че днесъ българскиятъ търговецъ не се задоволява съ малка печалба, а иска голѣма. Той иска голѣма печалба, защото е турналъ днесъ на око, като че ли той е виновникътъ за всички нещастия на българския народъ. И азъ смѣтамъ, че ако се вникне по-дълбоко въ този въпросъ, ще се види, че въ края на крайцата данъцитѣ ги плаща пакъ консоматорътъ. Но това е повече теоритически въпросъ. Въ всѣки случай тия търговци, противъ които най-много говорите, че си направятъ смѣтката и пакъ ще взематъ данъцитѣ отъ консоматора. По същитѣ причини ще си обяснимъ и високитѣ лихви, които съществуватъ. Облагате дружествата и банкитѣ съ високи данъци, а тѣ ги взематъ отъ тѣзи, на които даватъ подъ лихва, и това е причина да имаме днесъ лихва 50%.

Двата законопроекта се отнасятъ за една и съща материя и необяснимо ми е, защо трѣбва да има два законопроекта. Ако прегледаме мотивитѣ на законопроекта за данъка върху занятията, ще видимъ, че тѣ изключватъ законопроекта за данъка върху общия доходъ. Въ мотивитѣ се казва: (Чете) „Липсата на сигурни начини за преценяването и откриването истинскитѣ доходи (като търговски книги, редовни баланси и пр.), ежегодното опредѣляне на данъка, съпроводено съ подаване декларации, справки и обжалвания, засилена цеговитѣ недостатъци“. Ще обрисувамъ, какъ се събира данъкътъ върху общия доходъ отъ данъкоплатцитѣ. Може-би на теория данъкътъ върху общия доходъ е по-справедливъ, по-модеренъ, но има теорни идеали, които обаче, се явяватъ, неприложими на практика. Прилагането на данъка върху общия доходъ става по следуюния начинъ. Въ чертата на българина е да скрие дохода си, за да плати по-малко. Освенъ това, той е и невежа, не държи смѣтка за своитѣ доходи или пъкъ подъ доходъ разбира онова, което му е останало, следъ като извади онова, което е изразходвалъ за прехраната си. Понѣкога, колкото и да бжде искренъ, той не е въ положение да покаже въ декларацията колко аджеба има доходъ, защото отъ него се иска да каже не колко ншенца, колко тютюнъ, колко пашкули е изкаралъ въ килограмъ а да опредѣли колко ще получи въ пари. Често нѣти данъкоплатецътъ туря една цена, която не се гледа отъ чиновника, последниятъ не обръща внимание на клетвата, която дава данъкоплатецътъ, че е показалъ честно всички свои доходи, но се води по другъ теркъ. Имаше случай презъ дружбашко време да се казва, че г-р. Харманлий ще трѣбва да плати 1½ милиона лева и чиновникътъ, ще-не-ше, трѣбва да изпълни заповѣдта на своя по-голѣмъ началникъ. Той почва да търси, кой аджеба се е измамилъ да каже по-голѣмъ доходъ и, разбира се, намира нѣкоя декларация, която да му уйдне на смѣтката, за да може да пазара оная сума, която му трѣбва. Той опредѣля, колко доходъ може да се получи отъ единъ декларъ ниви, колко доходъ може да се получи отъ единъ декларъ лозя и пр., и почва да смѣта по декларациитѣ: толкова декара ниви по толкова лева доходъ на декларъ, толкова общъ доходъ, на който опредѣля данъка. Азъ питамъ: данъкъ върху дохода ли е това, или облагане на декларъ нива, на декларъ лозя и т. п.? Същото е и за търговцитѣ, макаръ че въведоха закона за задължителното водене на търговски книги. Даже и днешниятъ министъръ не признава търговскитѣ книги, защото търговцитѣ съ нечестни хора, тѣ съ вагабонци, тѣ лъжатъ! Чиновникътъ казва на нѣкой търговецъ: ти ще плащашъ толкова. Той му казва: „Не мога да платя“ — и се почва пазарлъкъ. Този, който умѣ повече да се зацати, плаща по-малко

данъкът, а снзъ, който не умѣе, плаща повече данъкът. У насъ не го викатъ „данъкъ върху общия доходъ“, а го викатъ „данъкъ на произвoдъ“, защото чиновникътъ както иска, така ще ти тури данъка, и иди после се защищавай предъ контролната комисия.

Азъ не мога да разбера едно нѣщо: ние признаваме ли личната инициатива, личното стремление, личния интересъ като импулсъ, като факторъ за напредѣка на производството, за напредѣка на страната? Ако ние го признаваме, не трѣбва да го преследваме. Ако ние се водимъ отъ принципа „всички за единъ и единъ за всички“, тогава ще трѣбва да го преследваме, да не държимъ смѣтка за него. Но азъ смѣтамъ, че ние държимъ смѣтка за личния интересъ и трѣбва да го поощримъ, да му дадемъ възможностъ да се развие въ по-голямъ степенъ, само и само да допринесе данъкоплатецътъ за себе си по-голямъ облагъ, а като допринесе за себе си, да допринесе и за държавата. Но азъ ще ви приведа следния примѣръ: азъ имамъ братъ; той и азъ се занимаваме съ единъ и сѣщъ видъ занятии и имаме еднакви източници за доходъ, но той работи толкова, колкото да си изкара прехраната, живѣе, не се лишава отъ никакви удоволствия и най-накрая изида бѣнчо, значи взелъ-далъ, а азъ употребявамъ всички усилия, впрѣгамъ цѣлото си семейство да работи, тичамъ дене и ноще, лишавамъ се отъ удоволствия, за да изкарамъ по-голямъ печалба, по-голямъ доходъ — какъ ще ни обложитъ? Понеже азъ имамъ по-голямъ доходъ, ще ме обложатъ повече, а братъ ми ще обложатъ по-малко. Може би, отъ гледна точка на марксизма, това да е справедливо, да е правилно. Но когато заявяваме, че искаме да насърчимъ производството, когато казваме, че спасението на България е въ по-голямото производство, ние не трѣбва да убиваме инициативата за по-голямо производство. Ако ние днесъ ме облагатъ повече, т. е. взематъ ми това, за което съмъ положилъ по-голямъ трудъ, за да ме сравните съ моя братъ, който не работи като мене, азъ ще се отчая и нѣма да работя. Даже комунистите въ Русия се отказва отъ този принципъ: тѣ се отказваха отъ изземането излизека отъ производството на селянитѣ. Но ние, мисля, съ настоящия законопроектъ гледаме именно да вземемъ излизека отъ производството, да преследваме и убиемъ личната инициатива.

П. Аленковъ (с. д.): Марксистъ ли си станалъ?

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Реакционеръ! — Ето защо азъ мисля, че г. министърътъ на финанситѣ е по-правъ въ своитѣ мотиви, когато казва: „При общата наша стопанска и духовна култура, ние считаме, че ще бѣде по-полезно за хазната и данъкоплатеца, ако се повърнемъ къмъ системата на реалнитѣ данъци, като облагаме източниците на доходитѣ, съ огледъ на размѣра на последнитѣ — земята, покрититѣ и непокрититѣ недвижими имоти, движимитѣ имоти, занятията и доходитѣ отъ капиталъ и движими имоти — система, практикувана отъ освободенното на България“. . . . Азъ мисля, че тия мотиви сж по-правилни, и законопроектътъ би трѣбвало да се рѣководи именно отъ тия мотиви. Но като разглеждаме самия законопроектъ — както вчера и г. Бъкловъ каза — виждаме, че той не е законопроектъ върху занятията, а е законопроектъ върху доходитѣ отъ занятията, защото ние не ме облагатъ за занятието ми търговия, а за това, че отъ търговията си имамъ доходъ, ние ще ме обложатъ съ толкова процента за данъкъ; ние не ме облагатъ за занятието ми чиновникъ, а ме облагатъ върху заплатата, която получавамъ като чиновникъ. Азъ мисля, че тукъ се прави сжщата оная грѣшка, която се правѣше презъ дружбашко време при данъка върху общия доходъ, защото ние отиваме да облагатъ доходъ, който сами признаваме, че не можете да го опредѣлите колко е и че въ България нѣма условия да се опредѣли колко е, за да може да бѣде обложитъ. Азъ се чудя защо се срамуваме да се повърнемъ да облагаме източникитѣ на доходитѣ. Три години ние дадемъ възможностъ за едно по-големо спокойствие на личността да работи, безъ да я ангажирашъ, безъ да я обременявашъ съ подаването на разни декларации, безъ да я карашъ всѣки денъ да мисли: дали аджеба моя доходъ е по-голямъ или по-малъкъ, дали нѣма да получа нѣкоя глоба отъ непоказването на нѣкой доходъ. Ако презъ тия три години източникитѣ сж се увеличили, ще направимъ ново облагане и ще увеличимъ данъка на всѣки човѣкъ;

Азъ мисля, че се прави още една по-голямъ грѣшка, когато искаме да разширимъ данъка върху дохода върху още една частъ отъ българското население, което ние освободихме миналата година. Криво или право, справедливо или несправедливо, важното е, че земледѣлецътъ знае: когато той се облага на декаръ, може да плати и псече, но никога нѣма да бѣде подложенъ на произвoдъ на чиновника; може да плати повече, може да плати по-малко, но нѣма да бѣде играчка въ ръцетѣ на чиновника. Заради туй азъ смѣтамъ, че ако днесъ се предлага да обложимъ съ данъкъ върху дохода тѣзи, които иматъ надъ 150 декара, то нѣма своето оправдание, освенъ ако искаме да видимъ аджеба на практика може ли нѣщо да направимъ съ по-малкъ кръгъ хора, да можемъ да изучимъ да ли можемъ да приложимъ този модеренъ начинъ на облагане и да ли можемъ да го приспособимъ къмъ българскитѣ условия. Ако целта на законопроекта е такава, той може да има своето оправдание. Но нормитѣ 60.000 л. и 150 декара сж много малки, ще закачатъ много голѣмъ кръгъ отъ хора и въ резултатъ ще се получи онова, което имаме презъ дружбашко време.

И. Ковачевъ (з.): Това не е вѣрно; нѣма да закачатъ голѣмъ кръгъ хора, много малкъ кръгъ хора ще закачатъ.

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Ще закачатъ голѣмъ кръгъ хора. Каквито щете данни да давате, знайте едно, че повече отъ 60.000 л. доходъ има дори средния човѣкъ, оценяванъ така, както го оценяватъ чиновникитѣ.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Колко допускате ние, че има обложени съ данъкъ върху общия доходъ, които иматъ повече отъ 60.000 л. доходъ?

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Азъ питахъ въ Министерството на чиникъ на прѣкитѣ данъци и той каза около 15.000 души, но азъ не вѣрвамъ.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Споредъ статистиката за 1922/1923 г., споредъ както сж обложени отъ първоначалнитѣ комисии, има обложени съ данъкъ за доходъ по-голямъ отъ 60.000 л. всичко 27 954 души въ цѣла България. Това е облагането, противъ което всички пишатъ, че сж обложени много!

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Ще се увеличатъ споредъ законопроекта, а той се създава, за да се направи по-справедливо облагане. Ние ще искаме да зачекнемъ повече данъкоплатци, за да създадемъ повече доходъ. А тия цифри могатъ да се увеличаватъ или намаляватъ споредъ исканията на фиска, а фискътъ изисква много данъци, и затуй ще се облажатъ повече хора. Азъ не вѣрвамъ на тия цифри.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Деклариранитѣ доходи сж понизки.

Д. Т. Гоговъ (д. сг): Въ сжщия законопроектъ се казва, че, независимо отъ числото на декларитѣ, който саж култури, като тютюнъ, оризъ и др., получи ли отъ произведенитѣ артикули повече отъ 60 хиляди лева, ще трѣбва да подава декларация и ще се облага съ данъкъ върху дохода. Азъ не казвамъ да не се облагатъ тия ценни култури съ данъкъ върху дохода, но, ако искате да получите отъ тѣхъ пари, не е само начинътъ съ писането, съ даването на декларация. Турете имъ мита, турете имъ каквито искате берии, но освободете ги отъ тая писмена работа, отъ тия пречки, които имъ създавате съ даване на декларация за облагане съ данъкъ върху дохода. Най-после, може би, държавата ще получи и повече даже, ако ги обложатъ съ нѣкаква берия, съ нѣкакво мито на килограмъ. И най-важното е, че производителътъ нѣма да бѣде поставенъ никой пътъ въ положението да не знае колко ще плати. Защото идва година, когато както тютюнътъ, така и пашкулитѣ, така и други артикули не се продаватъ, а ще трѣбва да дадемъ декларация, за да тѣ облажатъ съ данъкъ; а като ти турятъ мита, тѣ ще се взематъ и ти нѣма да имашъ главоболието да давашъ декларация.

Още едно нѣщо. По отношение на тия ценни култури, може би, ще се допълни по-нататѣкъ законопроектъ, но често ижти тия допълнения, които ставатъ къмъ законо-

проектитѣ, които гласуваме, до такава степен ги видоизмѣнятъ, че това, което е минало презъ Камарата, не е същото съ внесениято.

Казано е въ законопроекта: оризъ, захарно цвекло, грозде, тютюнъ и др. Въ това „и други“ може да влѣзе и сусамътъ, може да влѣзатъ и пашкулитѣ, може да влѣзе и другъ нѣкой артикулъ, който утре получи по-висока цена, напр. гроздето.

Още една несправедливостъ — не мога да говоря за справедливостъ и несправедливостъ — но една необяснимостъ е за мене: какъ ще се прилагатъ тия два закона. Казва се: който има до 60 хиляди лева годишенъ доходъ, ще дава декларация въ 3 години единъ пътъ. Добре. Да кажемъ, че азъ имамъ 60.000 л. доходъ и давамъ декларация за 3 години. На втората година, макаръ и да не ми се е увеличилъ доходътъ, единъ мюзевиринъ отива и казва, че имамъ повече отъ 60.000 л. годишенъ доходъ, а пъкъ азъ не съмъ далъ декларация, за да бѣда обложенъ съ данѣкъ върху дохода, и веднага дохождатъ да ми съставятъ актъ и ето ти глобата. После, какъ напримѣръ ще може финансовиятъ чиновникъ, да разпредѣли по категории различнитѣ доходи? Азъ имахъ случай да попитамъ единъ чиновникъ отъ Финансовото министерство, доста запознатъ съ прѣвѣнтъ данѣци, въ коя категория ще поставите следния доходъ: имамъ напримѣръ нива, която давамъ подъ наемъ да конаятъ въ нея прѣстъ за тухли, и получавамъ наемъ 20.000 л.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Въ категорията на занятията.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Нѣкои казватъ въ занятията, но това не е занятие; това е нива, за която плащамъ съгласно закона данѣкъ върху декаръ, но сега получавамъ 20.000 л. доходъ — въ коя категория ще я турите?

П. Бѣлковъ (д. ег): Въ категорията на данѣкъ върху наема на непокрытѣ имотъ.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Наемъ на непокрытѣ имотъ нѣма, има наемъ на покритѣ имотъ. А и още толкова други случаи има, които ще поставятъ нашия финансовъ чиновникъ въ невъзможностъ да приложи тия закони.

Г. Семерджиевъ (д. ег): Нѣма да има такива случаи.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Затуй азъ смѣтамъ, че българската действителностъ изисква, щото законитѣ, особено данѣчнитѣ закони, да се отличаватъ съ своята простота, така както е простъ и българскиятъ данѣкоплатецъ, да съ ясни и да не даватъ възможностъ за своеволия отъ страна на когото и да било. Защото българскиятъ данѣкоплатецъ не пита най-напредъ колко е обложенъ той, а пита колко е обложенъ съседа му и, когато не може да си обясни защо съседътъ му е толкова обложенъ, той, макаръ и малко да е обложенъ, негодува, роптае. Затуй азъ смѣтамъ, че макаръ и да се казва, че би било реакционно, ако се повърнемъ назадъ, но да се повърнемъ една стѣпка назадъ би било по-правилно и по-подходящо за българския данѣкоплатецъ, или пъкъ, най-малкото, трѣбва да се направятъ всички необходими поправки, върху които вчера г. Бѣлковъ се спре, за да може той законъ да стане приложимъ, да стане удобенъ за българския данѣкоплатецъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Ами ако всички ония поправки които вчера изтъкваше г. Бѣлковъ, съ малки изключения, нѣма защо да се правятъ?

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Като се направятъ тия поправки, тогава законътъ ще стане законъ за данѣкъ занятие, а не ще стане законъ за данѣкъ върху дохода и тогава ще облагатъ не дохода, а източника на дохода.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ казвамъ, ако една голѣма частъ отъ това, което казваше вчера г. Бѣлковъ, че е грѣшка не е грѣшка, тогава какво да правимъ споредъ Васъ?

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Азъ не казвамъ, че е грѣшка, но въ всѣхъ случаи приложимъ ли е този данѣкъ?

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ ще говоря по тия работи, но така общо не трѣбва да се приказва, защото нѣкой говорилъ противъ законопроекта. Вие смѣтате ли, че всичко това, което се изтъкна отъ г. Бѣлковъ, е право? Азъ Ви поставямъ този въпросъ.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Азъ смѣтамъ, . . .

Министъръ П. Тодоровъ: То е друга работа, ако се смѣта.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Азъ смѣтамъ, че поправкитѣ, които г. Бѣлковъ искаше да се направятъ, иматъ своето основание и ще трѣбва да се направятъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Утре ще приказваме по този въпросъ, но сега ще Ви кажа, че така генерално не трѣбва да се приказва отъ Васъ.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Освенъ туй, азъ мисля, че трѣбва да се направи всичко възможно, за да се намалятъ облаганята. Г. министърътъ на финанситѣ казва, че съ настоящия законопроектъ се прави едно облекчение, но азъ, доколкото можахъ да направя нѣколко изчисления, виждамъ, че това намаление го нѣма.

Министъръ П. Тодоровъ: Позволете една бележка. Има точни изчисления въ отдѣлението за прѣвѣнтъ данѣци: какво се плаща по съществуващитѣ закони и какво би се плащало по законопроектитѣ въ случай, че тѣ станатъ закони, даже при тия норми — споредъ нѣкои извъредно високи — както сега съ вписани. Комисията ще ги ревизира и поправи. Следователно можехте да имате на разположение тия данни и да говорите по тѣхъ.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Азъ нѣма да взема тѣзи данни, които сочите; азъ вземамъ една много проста задача: отъ търговия имамъ доходъ 90 хиляди лева, отъ пашкули 40 хиляди лева, отъ наемъ на сгради 30 хиляди лева и отъ наемъ на ниви 20 хиляди лева. Данѣкъ занятие ще трѣбва да платя 9 хиляди лева — 5% данѣкъ върху 90 хиляди лева и 5% върху нивата дава 9 хиляди лева. Пашкулитѣ оставямъ на страна, защото е въпросъ дали върху дохода отъ тѣхъ ще плащамъ данѣкъ или нѣма да плащамъ. Туй поне не можа да ми се каже: ако имамъ 40 хиляди лева доходъ отъ пашкули, ще платя ли данѣкъ или нѣма да платя?

М. Дилиановъ (з): Най-добре да не платите!

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Питамъ, защото плащамъ данѣкъ на черничевъ декаръ. Върху дохода отъ наемъ на покрити имотъ, който е 30 хиляди лева, ще трѣбва да платя 4.200 л. Или данѣкъ занятие, безъ да засѣга дохода отъ пашкулитѣ и наема на нивата, при 60 хиляди лева доходъ, е 13.200 л. и допълнителенъ данѣкъ върху дохода, споредъ таблицитѣ, ще платя 8.800 л.; значи става всичко 22.000 л. данѣкъ. А споредъ стария законъ за сѣщия доходъ ще имамъ: 13.400 л. данѣкъ и върху нивата най-много 13.400 л. или всичко 26.800 л. Сега, ако върху дохода отъ пашкулитѣ и наема ме облажатъ най-малко съ 7% или съ 10%, като търговия, ще имаме 6.000 л., които прибавени къмъ 22.000 л. ставатъ 28.000 л. — значи повече отъ стария данѣкъ. Ако имамъ доходъ отъ наемъ на едно здание 100 хиляди лева, споредъ новия законъ ще платя 7%, т. е. 7 хиляди лева данѣкъ и върху нивата 7 хиляди = 14 хиляди лева. Споредъ стария законъ ще платя само 7 хиляди лева.

Г. Семерджиевъ (д. ег): Сега прокарваме едно по-модерно начало — дискриминация на доходитѣ.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Азъ не разбирамъ какво е това модерно начало, когато създавате законъ за облекчение на жилищната криза и отпущате 70 милиона лева заемъ да строите здания, за да намалявате тази жилищна криза, а днесъ туряте 14% данѣкъ върху наемитѣ. Мислите ли въне, че този данѣкъ нѣма да се вземе пакъ отъ наемателя?

Г. Семерджиевъ (д. ег): То е преходно положение.

М. Дилиановъ (з): Това е целта.

Д. Т. Гоговъ (д. ег): Туй е целта — кирията да се увеличи.

М. Дилиановъ (з): Туй е целта — да се смъкне отъ наемателя, да се вземе нѣщо повече отъ наемателя и да се изплати отъ къщата.

Г. Семерджиевъ (д. ср): Въвеждаме ново начало — да се облага капитала повече отколкото труда.

Д. Т. Гоговъ (д. ср): Азъ смѣтамъ, че се прави една грѣшка, когато се сравнява наема отъ здания съ доходи отъ капитала.

Г. Семерджиевъ (д. ср): Par excellence сжщото е.

Д. Т. Гоговъ (д. ср): Капиталътъ днесъ има 30% лихва, а отъ зданието не можешъ да получишъ 15—20%.

М. Дилиановъ (з): И то е доходъ отъ капиталъ.

Д. Т. Гоговъ (д. ср): То е все сжщото, но не можешъ да получишъ сжния доходъ, както ще го получишъ отъ капиталъ въ пари.

М. Дилиановъ (з): Зависи отъ зданието. Ако е на ул. „Леге“ ще получишъ повече отколкото ако имашъ капиталъ въ пари.

Д. Т. Гоговъ (д. ср): Прочее, моето мнение е да се събератъ въ комисията всички компетентни по въпроса за и безъ да държатъ смѣтка за партийно гледище, безъ да държатъ смѣтка за нѣкаква теория, да взоятъ всичкитъ свои познания, за да създадатъ единъ законъ, който да отговаря на българската действителност.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Василъ Домузчиевъ.

В. Домузчиевъ (к): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Миналата година, при закриване на сесията, избрахме измежду нашата ерѣда народни представители, на които се възложи тежката, деликатната работа, да се справятъ съ нашитъ бюджетни ресурси, данъцитъ, и да дадатъ направление, насоки на финансовата политика въ страната. А самъ г. министърътъ на финансите миналата година, когато се измѣняваше закона за данъка върху общия доходъ досежно земеделскитъ стопанства, обща на правителствената ерѣда и особено на лѣвницата, която реагираше противъ тази промѣна и считане, че съ нея се прави партийна политика — неправовно обвинение, споредъ мене — че скоро ще сезира Народното събрание съ единъ особенъ законъ за правилно и единно облагане българскитъ данъкоплатци. Каква работа е свършила тази финансова комисия до днешенъ народното представителство е въ неведение. Дали тя изпълни своята тежка мисия или не, за това ние нищо не знаемъ. Ние имаме всичкото основание да предполагаме, че проучванията на тази комисия, съвмѣстно съ финансовото управление въ страната, съ дали за резултатъ законопроектитъ, съ които ни е сезиралъ г. министърътъ на финансите — законопроектъ за данъка върху замятията и законопроектъ за данъка върху общия доходъ. Знаемъ сжщо, че тѣзи законопроекти сж внесени отъ финансовия министъръ следъ дълги проучвания.

Съ тѣзи два законопроекта се иска да се тури начало на една нова данъчна система въ страната, като комплициратъ различни данъчни системи. Съ тѣзи два законопроекти финансовиятъ министъръ ни дава едно огледало на данъчната политика на сегашното правителство. Ето защо, азъ отъ името на нашата група ще кажа нѣколко думи, доколко тѣй изразенитъ идеи за данъчната политика на правителството въ тѣзи два законопроекта сж правилни и съобразими съ сегашнитъ нужди на страната и доколко сж въ пропорция съ податнитъ сили на българския данъкоплатецъ.

Необяснимо е за мене, следъ прочитането на тѣзи два законопроекта, какъ г. министърътъ на финансите, следъ като има толкова съвѣщания съ комисии, съ разни дружества, представители на корпорации и съюзи, ни сезира съ тѣзи законопроекти, които въ много отношения не отговарятъ на миналия законъ за данъкъ върху общия доходъ, защото и тукъ виждаме сжщитъ онѣзи затруднения, голѣми процедури по издирване и облагане, а сжщевременно виждаме на лице и условия за новъ тормозъ на българския данъкоплатецъ, безъ да е намалено данъч-

ното бреме. Докато по-рано бѣхме подъ гнета само на единъ законъ за данъка върху дохода, днесъ сме подъ гнета на три и да видимъ какъ ще ги изтърпимъ, защото намѣсто едно, имаме три данъчни облагания. Азъ считамъ — и това трѣбва да го признаемъ — че тѣй представенитъ законопроекти сж продуктъ на несполучливо съчетанне на три данъчни системи, примѣсени съ бюджетни смѣтки. Ако последнитъ не влизаша въ съображение, когато сж правени законопроектитъ въ комисията, азъ не допускамъ, че щѣха да ни се представятъ такива, каквито сж представени сега въ Народното събрание. Когато единъ данъченъ законъ трѣбва да се измѣни основно или да се отмѣни, трѣбва да се опредѣли съ каква целъ се върши това нѣщо: дали съ огледъ на увеличаване данъчното бреме — значи едно оправдание — дали съ огледъ за облекчаване паятищата за събиране и опредѣляне данъцитъ — друго съображение, и трето, дали съ огледъ за намаляване данъчното бреме. Но въ всѣки случай единъ данъченъ законъ не може и не бива да бѣде отмѣненъ затуй, защото не е нашъ, а на едно минало правителство, само за да прокараме нѣкои наши постановления, които не внасятъ никакво подобрене нито техническо, нито реално, и които може би не отстъпватъ въ нищо на стария законъ.

Какви могатъ да бѣдатъ целитъ на г. финансовия министъръ съ внасяне на тия два законопроекта? Първо, да намали формалноститъ по опредѣлянето и събирането сведения за действителнитъ доходи на българскитъ данъкоплатци; второ, да се намали тази бумажна работа, съ която ни е свързалъ законътъ за данъка върху общия доходъ, който е въ сила днесъ. Доколото познавамъ условията на стопанския животъ долу и на стопанскитъ отношения на данъкоплатцитъ къмъ фискалната властъ, азъ считамъ, че въ туй отношение законопроектътъ за данъка върху общия доходъ не отстъпва въ нищо на досегашния законъ. Бумажната работа пакъ си остава, като приомитъ и начинитъ за издирване доходността на данъкоплатеца сж по-усилени и по този начинъ гражданитъ данъкоплатецъ е поставенъ на по-силенъ и безграниченъ тормозъ отъ фискалнитъ органи.

Г. г. народни представители! Въ издирването на доходитъ на българския данъкоплатецъ, азъ знамъ, че сжщитъ досегашни фискални органи ще прилагатъ и новия законъ, тѣй както прилагатъ днешния, съ много малки промѣни въ личноститъ. Азъ не мога да се съглася, че съ създаването на новъ законъ ние ще внесемъ по-голѣма добросъвестностъ въ облаганията, че ще обогатимъ счетоводнитъ познания на фискалнитъ органи или тѣхната вещина въ опредѣлянето на доходитъ въ различнитъ браншове, че въ тѣхъ ще вгущимъ мисълта за значението и целитъ на търговията и индустрията за бждашето величие на България. Нека никои не си прави такива илюзии. Достойнството на всѣки единъ фискаленъ органъ е толкова по-голѣмо, колкото ще му бѣде възможено да открие и наложи по-голѣми данъци: неговата цена е толкова по-голѣма, колкото повече доходи той носочи като укрити или недекларирани. А една държава, като българската, която нѣма само фискални цели — да събира пари, за да ги пѣха въ ненадигнатата утроба на собствени си консомативенъ бюджетъ, а има много по-далечни цели, да засили доходността на националното ни стопанство и индустрия — когато ще прокара единъ данъченъ законъ, особено при сегашнитъ стѣснени икономически условия на данъкоплатцитъ, ще трѣбва да държи смѣтка и съ какви органи разполага, като папала за прилагането на този законъ. Защото ако ние не държимъ тази смѣтка, нека бждемъ увѣрени, че и най-добритъ намѣрения на г. министъра на финансите, при най-идеално паредентъ законъ, ще пропаднатъ, тѣй както сж пропадали много добри намѣрения и на други министри. Мисълта ми е, че законътъ за данъка върху общия доходъ и въ миналата, и въ сегашната му форма, въ която ни се предлага днесъ, не отговаря нито на нашия мораленъ, нито на нашия културенъ уровень, нито на нашитъ стопански цели, защото ние нѣваме подготвена администрация, която да дава достатъчно гаранция за справедливо и носимо облагане. Само когато тази гаранция бѣде налице, единъ подобенъ данъкъ, който се приема днесъ по начало като данъчна система отъ всички политически течения, ще бѣде единъ данъкъ, отговарящъ на времето и на нуждитъ на нацията. Толкозъ по този въпросъ. Считамъ, следователно, че не сж намалени трудноститъ съ този законопроектъ, нито бумажната работа, за да има причини да се отмѣни стариятъ законъ и да се замѣни съ новъ.

Вторият мотив, който може да оправдае замъняването на единъ основенъ данъченъ законъ съ новъ, е да се намали данъчното бреме или да се разпредѣли по възможностъ по-правилно. Трѣбва да видимъ сега, доколко тия закони, за данъкъ върху общия доходъ и данъкъ занятию, тъй както ни съ представени въ проектъ, отговарятъ на това второ условие, което служи като мотивъ, за да се смѣни цѣлата ни досегашна данъчна система.

Г. г. народни представители! Въ тази областъ ще ни помогне само математиката, националнитѣ цели и бигътъ на българското стопанство. Всички системи на данъчното облагане, макаръ да ни се навеждатъ като приеми на теория отъ великитѣ канцелити по данъчната мисълъ, ще бъдатъ безполезни. Затуй ще ми позволите волността да дамъ нѣкои сведения относително данъчното облагане по стария законъ и по двата нови законопроекта. Азъ ги свързвамъ въ единъ, на и справедливо се забелязва, че това сѣ два закона за данъка върху общия доходъ, само че единиятъ има пропорционално облагане, а вториятъ има етажно, прогресивно облагане. Ако вземемъ законопроекта за данъка върху занятията, глава II, която облага занаятитѣ, ще видимъ, че се получава следниятъ резултатъ. Действително, по стария законъ се приема известенъ екзистенциминимумъ отъ 5.000 л. на семейство, а по новия законъ има едно намаляване съ 12.000 л., ако доходътъ е по-малкъ отъ 60.000 л. Колкото и тази разлика въ екзистенциминимума да има известно влияние върху процента на облагането, все таки тя не е отъ такова естество, за да укаже нѣкаква промѣна върху цѣния животъ на данъкоплатеца и върху неговитѣ данъкоплатежни способности. По старото положение, на 40.000 л. доходъ се плаща 2.200 л. данъкъ съ врѣхнинитѣ, а по сегашнитѣ законопроекта ще трѣбва да се платятъ за 40.000 доходъ 2.240 л. данъкъ. По старото положение, на 20 хиляди лева доходъ се плащаше данъкъ 800 л., а по сегашното ще се плати много по-малко за занятията — около 560 л. — и много повече за търговци и доходи отъ категорията I — около 1120 л. данъкъ; на 30 хиляди лева — това сѣ обикновенитѣ доходи на една голѣма частъ отъ народа — по проекта ще се плаща 1.440 л. данъкъ, когато по старото положение само — 1.400 л.; на 80 хиляди лева доходъ по старото положение — 7.200 л., а по новото — 7.400 л. данъкъ за доходи по глава IV и V отъ законопроекта.

Министъръ П. Тодоровъ: Имате грѣшка.

Г. Семерджиевъ (д.сг): На 80 хиляди лева доходъ ще се плати данъкъ 6.800 л. Нали спадна известна частъ?

В. Домузчиевъ (н.л): Може-би аритметиката да ме е излъгала.

Министъръ П. Тодоровъ: И азъ ще прочета тия данни. Напротивъ, процентитѣ се намаляватъ навсѣкжде.

В. Домузчиевъ (н.л): Това е въпросъ на аритметика. Азъ твърдя че за доходи по глава IV и V отъ законопроекта има увеличение на данъка. Азъ провѣрвахъ доколко мога — ала умисълъ нѣмамъ. — На 80 хиляди лева доходъ по старото положение се плащаше 7.200 л., а по новото ще се плати 7.400 л.; на 100 хиляди лева по старото положение — 10.400, по новото — 12.000 л. за доходи по глава IV отъ законопроекта за данъкъ занятию.

Г. Семерджиевъ (д.сг): По законопроекта ще плати 9.200 л. — значи, по-малко.

Министъръ П. Тодоровъ: По старото положение 10.400 л., а по новото 9.200 л. съ врѣхнинитѣ.

Г. Семерджиевъ (д.сг): (Къмъ В. Домузчиевъ) Може би Вие смѣтате и врѣхнинитѣ върху общия доходъ. Нѣма такива.

В. Домузчиевъ (н.л): За новия данъкъ не смѣтамъ, но за стария смѣтамъ, защото сѣ данъкъ.

По тази разлика между сегашното и старото облагане изпѣква особено, когато разглеждаме облаганята на доходитѣ отъ 100.000 л. нагоре. Надъ 300.000 л. по старото положение по глава IV отъ закона за данъкъ занятию обложътъ е 60.400 л., споредъ новото е 62.400 л.

Министъръ П. Тодоровъ: 53.200 л. е. Продължавайте, азъ не искамъ сега да Ви коригирамъ; и азъ ще цитирамъ същитѣ цифри.

В. Домузчиевъ (н.л): Надъ 350.000 л. по старото положение обложътъ бѣше 80.400 л., а по новото е 79.000 л.; на 400.000 л. по старото положение е 100.400 л., а по новото е 120.000 л. — съ 19.600 л. увеличение; на 500.000 л. по старото положение — 144.800 л., а по новото — 162.000 л. и то пакъ за доходи по глава IV отъ законопроекта за данъкъ занятию.

Министъръ П. Тодоровъ: 120.500 л.

В. Домузчиевъ (н.л): Азъ не казвамъ стотинитѣ. — На 600.000 л. по старото положение обложътъ е 194.800 л., а по новото — 220.800 л., и т. н., пакъ за доходи по глава IV отъ законопроекта. Въ всѣки случай това е за специфични доходи, за доходи, взети самостоятелно — всѣки за себе си обложитъ.

Нито въ таблицитѣ на облаганята, нито въ самия текстъ на законопроекта, обаче, азъ не можахъ да намеря какво ще стане съ ония разлики между 60.000 л. — които се намаляватъ по данъка върху общия доходъ — когато разликата е по-малко отъ 60.000 л. Нищо нѣма казано въ закона. Или ще трѣбва да се приеме, че тази частъ не се облага, или пъкъ че тя ще се облага съ данъкъ върху дохода. Но не може да бѣде, че цѣлата сума ще се облага съ данъкъ върху общия доходъ.

Г. Семерджиевъ (д.сг): Доходи до 60.060 л. не се облагатъ по законопроекта за данъка върху общия доходъ а само надъ 60.000 л.

В. Домузчиевъ (н.л): Така че, за тая разлика отъ 60.000 л. законътъ нищо не говори. Азъ съмъ вземалъ въ своитѣ изчисления и тая разлика, като смѣтамъ, че се облага съ данъкъ върху дохода.

Г. Семерджиевъ (д.сг): Тамъ е грѣшката въ смѣткитѣ Ви. До 60.000 л. доходи не се облагатъ.

В. Домузчиевъ (н.л): Смѣткитѣ за данъкъ върху доходи отъ 100 и 120 хиляди лева сѣ върни, а надолу може-би да сѣ кривн. Законопроектътъ въ това отношение не ни говори нищо какво ще стане съ тия разлики: ще се облагатъ ли или тѣ ще се прибавятъ къмъ екзистенциминимума? Но смѣткитѣ ми сѣ върни, защото сѣ за данъкъ отъ доходи по глава IV на законопроекта. Ще отидатъ ли къмъ екзистенциминимума? Тогава обложътъ ще почне отъ 120.001 л.?

Г. Семерджиевъ (д.сг): Не, а отъ 60.000 л. нагоре.

В. Домузчиевъ (н.л): Имамъ, да кажемъ, 70.000 л. доходъ; ще ми смѣкнете 60.000 л., оставатъ 10.000 л. (къ какво ще ме обложите?

Г. Семерджиевъ (д.сг): Разликата отъ 10-тѣ хиляди лева ще бѣде обложена по данъка върху общия доходъ.

Х. Баралиевъ (с.д): Имамъ 70.000 л. доходъ; ще спаднатъ 60.000 л. и разликата ще бѣде облагана по данъка върху общия доходъ.

В. Домузчиевъ (н.л): Въ законопроекта нищо не се говори за това.

Х. Баралиевъ (с.д): Законопроектътъ го казва ясно.

В. Домузчиевъ (н.л): Ами отъ 10.000 л. до 60.000 л. доходъ надъ екзистенца минимумъ какъ ще го обложимъ?

Х. Баралиевъ (с.д): По данъка за общия доходъ съ нищо нѣма да го обложимъ.

В. Домузчиевъ (н.л): Моля Ви се. За доходъ отъ 60.000 л. нагоре въ таблицата е предвидено какъ ще се обложн, а за доходъ до 60.000 л. какво ще стане?

Въ това отношение, като се вземе изолгнрнн доходоътъ отъ всѣки занаятъ, облага се горе-долу и може да се счете, че има едно равновѣсие между стария и новия законъ. Но, г. г. народни представители, всички ние, българскитѣ данъкоплатци, нищѣхмъ отъ стария законъ съ неговитѣ етажни облаганя, всички казвахмъ, че той

е непоносимъ. Ако доходътъ споредъ новия законъ трѣбва да получатъ сѣщото облагане, азъ не намирамъ смисълъ въ промѣната на стария законъ съ новъ законъ, който установява пакъ сѣщото данъчно бреме, сѣщата трудна процедура и неподвижна машина и сѣщото угнетение на данъкоплатеца.

Да вземемъ различни доходи, така нареченитѣ смѣсени доходи: доходъ отъ занятие, да кажемъ 70.000 л. — това е обикновениятъ доходъ на единъ занаятчия — доходъ отъ наемъ на здания 20.000 л., доходъ отъ едно лозе отъ 10 декара — 65.000 л. Такъвъ единъ смѣсенъ доходъ отъ 155.000 л., споредъ чл. 14 ще се обложи така: най-напредъ доходътъ отъ занятие ще се обложи съ данѣкъ върху занаятията 5.600 л.; доходътъ отъ наема — съ 2.800 л., за лозето ще се плати акцизъ 10.500 л., поземеленъ налогъ 300 л. или всичко 19.200 л. Следъ това въ дойдакъ ще обложатъ на данѣкъ върху общия доходъ 70.000 л. доходъ отъ занятието, отъ лозето 65.000 и отъ наемъ 20.000 = 155.000 л.; този доходъ ще бъде обложенъ съ 1600; всичко става 26.200 л. Значи, 155-тѣ хиляди лева смѣсенъ доходъ ще се обложатъ съ 26.200 л. данѣкъ, а споредъ стария законъ смѣсенъ доходъ отъ 155.000 л. ще се обложи само съ 20.400 л. Всичко това е така, само защото се облага лозето, за което произволителя плаща акцизъ. Сѣщото е и съ смѣсенитѣ доходи при тютюневитѣ култури. Значи нещастни сѣ, споредъ тоя законопроектъ, тия, които биха имали щастие да иматъ доходи отъ различни имоти, не голѣми доходи, но достатъчни, защото 150 хиляди лева доходъ днесъ не е такъвъ, който да заслужава завистъ и да бъде обложенъ толкова силно, както го облага представения законопроектъ. Това, споредъ мене, е сѣщо единъ недостатъкъ на законопроекта.

Втората причина, която сѣщо нѣма да оправдае измѣненето на стария законъ, е че съ новия не се подобряватъ процентитѣ на етажното облагане.

Въ чл. 14 на законопроекта за данѣкъ върху общия доходъ е казано, че земледѣлцитѣ, които иматъ доходи отъ леза, отъ тютюнъ и т. н., ако доходътъ имъ е повече отъ 60.000 л., ще плащатъ и данѣкъ върху общия доходъ. Въ случая ще бъдатъ засегнати най-остро лозевата и тютюневата култури, защото тѣ иматъ и други специални тежки данъчни облагания, напр. лозарството има акцизъ, а тютюня бандерола и др. Примѣръ: За 10 декара лозе, което ще даде 1.000 кгр. грозде, ще се плати 10.500 л. акцизъ и 150 л. поземеленъ налогъ; ставатъ всичко 10.650 л. Значи срѣдно на декаръ се плаща 1.065 л., при доходностъ 1.000 кгр. грозде на декаръ и при цена 650 л. килограма. Кѣмъ този данѣкъ, споредъ новия законъ за данѣкъ върху общия доходъ ще се прибавятъ още и 2.600 л.; или всичко за 10 декара лозе споредъ сегашния проектъ ще се плати данѣкъ 13.250 л. Явно е, че имаме едно голѣмо увеличение въ облагането сравнително съ досегашното. Когато доходъ отъ 65 хиляди лева отъ едно отъ занятията се обложи по сегашния законъ, ще се обложи само съ 5.400 л. данѣкъ. Виждале, г-да, че тукъ се влага една нова голѣма несправедливостъ въ облаганята на тия нови култури, които сѣ още въ своя зародишъ и които, ако ние отъ тукъ ги обременимъ съ непоносими за тѣхъ тежесты, тѣ или ще спратъ по-нататъшния си развой, или пъкъ ще умратъ. Азъ помня миналата година, когато гласувахме закона за такситѣ и бернитѣ на общинитѣ, какви страшни данѣци сложихме върху тютюнитѣ въ полза на държавата и общинитѣ. Сега кѣмъ всичко това ние прибавяте още единъ данѣкъ или, дето го казватъ по български, отъ една овца много кожи искате да дерете — и отъ вълната, и отъ кожата, и отъ ярето. Така ли ще насърчаваме нашитѣ нови култури и засилваме доходитѣ на нашето стопанство? Вѣрно е, че държавата има нужда отъ средства, и тѣ трѣбва да ѝ се дадатъ, но въ никой случай тежеститѣ не трѣбва да увреждатъ производството на страната и държавата не бива да развива нови нужди за да оправдава новитѣ тежесты. Напротивъ, когато забележи, усѣти, че данъчното бреме спъва развой на националното производство или много намалява доходността му, тя трѣбва да съкрати до възможностъ удовлетворението на своитѣ нужди, за да даде възможностъ на тия нови култури и стопанства да се развиватъ, и когато бъдатъ способни да водятъ борба и да издържатъ конкуренцията, чакъ тогава държавата да пристѣпни къмъ по-силното имъ облагане.

Ето, споредъ моитѣ изчисления, сѣщо и размѣра на облаганята, които единъ земледѣлецъ ще понесе, ако

има 151 декара земя. 151 декара земя ни даватъ 100 хиляди лева бруто доходъ по сегашна цена на дохода. Законопроектътъ въ туй отношение прави едно общо отстъпление въ изчисляване доходитѣ отъ другитѣ занятия, за облагане на доходитѣ отъ които се взема него доходъ; а когато ще облага 151 декара земя взема брутото доходъ. Когато ще дойде да се облага лозето, тютюнътъ, оризътъ, казва се сѣщо бруто доходъ, ако доходътъ отъ тѣхъ е повече отъ 60.000 л. Ако 151 декара сѣ засѣти съ царевина, общиятъ доходъ ще бъде 90 хиляди лева; ако сѣ засѣти съ жито — 100 хиляди лева. Да приемемъ бруто доходъ по сегашнитѣ цени. Отъ 151 декара земя 100.000 л. Тя ще се обложи: съ поземеленъ данѣкъ 4.500 л., ще плати и данѣкъ върху общия доходъ 8.000 л.; или всичко ще плати данѣкъ 12.500 л., а по досегашния законъ сѣщия земледѣлецъ плаща 10.400 л.

Министъръ П. Тодоровъ: Тукъ има въпросъ, дали общинитѣ ще събиратъ допълнителенъ данѣкъ.

В. Домузчиевъ (н. л.): Съгласенъ съмъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Никога земята не е била фаворизирана тѣй, както днесъ.

В. Домузчиевъ (н. л.): Ако има 150 декара и единъ аръ, на който аръ не можете да си напасете коня, когато минете, слага се 12.500 л., а сѣщиятъ капиталъ въ занятието се облага само съ 12.000 л. Тукъ е неговъ, а тамъ за земята е бруто доходъ облагаемъ; отъ тукъ е тази голѣма разлика.

Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че тукъ се върши една неправда, защото се желае да се направятъ единъ онитѣ съ подоходния данѣкъ и върху земледѣлското производство, неподатливо на тази данъчна система.

Миналата година, когато говорихъ по бюджета, азъ имахъ случая да ви дамъ статистика, отъ която бѣ видно, че нашето земледѣлско производство се намира въ процеса на своето натурално производство, следователно на него не бива да постѣгаме съ данѣкъ върху общия доходъ. Ако сѣ се появили нѣкои нови култури, тѣ трѣбва да спечелятъ всичкия нашъ протекционизъмъ, за да имъ дадемъ животъ, развитие и способствуваме по този начинъ за изваждане страната отъ онова положение, въ което е сега. Не бива въ началото хората на нови стопански инициативи да се отчайватъ, като ги обременяваме съ непоносими за тѣхъ данѣци. Споредъ едно изчисление, общото земледѣлско производство въ страната, ако презъ 1912 г. го вземемъ ^{100/100}, въ 1923 г. то е намаляло до 67%. Следователно, имаме едно намаление на житинитѣ произведения близо съ 35—37%, при увеличена работна площъ оттогава досега съ повече отъ 15%. Безспорно, че тази площъ се обработва сѣщо, само че сѣ промѣнени културитѣ. Този процентъ азъ го вземамъ за 1923 г., защото тази година не бѣше една отъ лошитѣ години, както и самата статистика ни сочи, че тя не бѣше лоша година. Този процентъ, сравненъ съ производството презъ 1911 и 1912 г., които се взематъ за нормални години. Ако това е така, то бива ли поминѣкътъ на хора, които обработватъ 30% отъ земното производство на българска територия, да се облагатъ по единъ изключителенъ законъ съ данѣкъ много по-голѣмъ отъ този, съ който се облагатъ ония, които използватъ земята, като я засѣватъ само съ зърнени храни, и по този начинъ да убиемъ въ тия хора инициативата за създаването на културно земледѣлие, и да накараме всѣкой да си каже: „Защо ще сѣя? Защо ще работя повече отколкото ми е нужно, ако разликата, трѣбва да давамъ на държавата подъ форма на данѣци“. Съ това когото мислите, че ще насърчите? А той често е заставенъ да сѣе тия нови култури, защото земята му е малко, и ако върху нея сѣе стара култура, тя нѣма да му даде достатъчно средства, за да живѣе най-обикновенъ животъ и по такъвъ начинъ ще бъде въ тежестъ на държавата и обществото. Но този начинъ, чрезъ безсмислено облагане съ данѣци, или инициативата за създаване на културно земледѣлие ще се убие и производителътъ ще се повърне къмъ старата култура, за да не плаща неносимъ данѣкъ, или пъкъ, ако земята му е малка, той ще бъде заставенъ да сѣе нови култури подъ тежеститѣ на новото бреме, защото ако се повърне къмъ старото нѣма да му даде достатъчно средства да живѣе,

а ако нѣма достатъчно средства да живѣе, доходността му все ще намалява докато стане немоощен да произвежда и изкарва прехрана и отъ новитѣ култури. Въ никой случай стопанскитѣ инициативи къмъ нови култури не бива да ги облагаме съ едно по-тежко данъчно бреме отъ опова на она, който, имайки много повече земя, сѣе стари култури и който върши често пъти тази работа не защото има толкова нужда за да се прехранва, а защото нѣма друго занятие, или самъ не умѣе да се пригоди къмъ новитѣ култури.

Споредъ законопроектитѣ, при смѣсенитѣ доходи ние имаме вече едно чувствително процентно увеличение въ облагането. Но, г. г. народни представители, въ глава V на законопроекта се предвижда данъчно облагане за доходи отъ капитали и отъ недвижими имоти, покрити стѣпания.

Министъръ П. Тодоровъ: Тамъ ще се направи една корекция въ процента.

В. Домузчиевъ (н. л.): Съгласенъ съмъ. Но тъй както е опредѣленъ процента въ проекта, това е една крещяща несправедливостъ за днешния моментъ, поне за собственицитѣ на здания, поставени подъ жилищния законъ.

Г. г. народни представители! Миналата година гласувахъ законъ за облекчение на жилищната криза. Ние сме свидетели какъ софийскитѣ собственици изнемогаватъ подъ гнета на мизерията и нещастieto да иматъ къщи, строени преди 1920 г. Азъ се разходахъ изъ крайнитѣ квартали и видѣхъ, както и много отъ васъ сѣ видѣли, че собственицитѣ тамъ не сѣ въ състояние нито да поправятъ водопроводитѣ си, нито да покрятъ зданията си, нито даже да поправятъ най-необходимото на къщитѣ си, за да бъдатъ тѣ приветливи и удобни за живѣене. На какво се дължи това? Това се дължи на туй, че държавата се намѣси противоконституционно и неправилно въ частно-договорнитѣ отношения на хората. Но намъ ни се казва: „Необходимо е“ и държавата казва на собственицитѣ: „Нѣма да ви дамъ да вземате наеми толкова, колкото вие искате, а колкото азъ кажа; вие имате имоти, но азъ ще разполагамъ съ тѣхъ и ще ви се плати колкото азъ, държавата, кажа“. Държавата по този начинъ посегна и имъ отне дохода, съ което имъ наложи единъ изключителенъ данѣкъ, и то въ грамаденъ размѣръ, само за опредѣлена категория хора. Споредъ мене, това е единъ данѣкъ, който не пада на всички, а само на опредѣлени лица, който имаха нещастieto да сѣ вложили спестяванията си въ къщи. Сега, свърхъ всичко това имъ нещастieto, казвате имъ: „Ще плащате и 7% върху мизернитѣ наеми, които ние ви опредѣлихме чрезъ жилищнитѣ комисии“. Такава несправедливостъ въ отношенията на държавата спрѣмо нейнитѣ подданици азъ не бихъ могълъ да съзря на друго мѣсто и не вървамъ тя да съществува нѣкаде.

Собствеността, г-да, макаръ споредъ мнозина отъ васъ да не е вече свещена, тя е, която представлява устоитѣ на сегашната капиталистическа буржоазна държава. Разклатите ли я — всичко ще рухне; нѣма кой вече да пази държавата, нѣма вече кой да я крѣпи. Върху собствеността днесъ се посѣга по много пътища и то безъ да се държи смѣтка за резултатитѣ отъ това посѣгане. Съ тъй вършенитѣ посѣганя, по начини скрити и прикрити, подъ формата на данѣци или обществена необходимостъ, ще дойдемъ до положението да хвърлимъ въ лагера на комуниститѣ и най-добритѣ граждани. Азъ бѣхъ свидетелъ днесъ на една сцена въ Дирекцията на трудовитѣ земеделски стопанства съ единъ запасенъ полковникъ отъ Шуменъ, който напусналъ армията и си купилъ съ спестени пари на времето евтимо 300—400 декара земя, която днесъ му взематъ почти изцѣло. Той вика и казва: „На кого служимъ; защо служимъ на тази държава, какви облаги имаме отъ държавата въ замѣна на наложенитѣ ни морални и материялни тежести?“ Кара се съ началника на отдѣленieto, който бѣ принуденъ предъ сълзитѣ на този човѣкъ да мълчи, макаръ че формално, отъ гледище на закона, полковникътъ да нѣмаше право. Ако вие, г. г. народни представители, чрезъ една стопанска политика, изразена реално въ закони, и чрезъ една финансова политика, изразена въ данѣчни закони, обложите българския собственикъ, българския производител, българския търговецъ, българския занаятчия съ непоносимо и несправедливо данъчно бреме — подчертавамъ последнитѣ думи — бждете увѣрени, че ще загубите най-силния стражъ на България и ще намалите до минимумъ националния доходъ. Не жандаритѣ ще пазятъ границитѣ

на България отъ вътрешни и външни врагове — тѣ нѣ сѣ въ състояние да сторятъ това; собственицитѣ сѣ, на които държавата е разчитала и трѣбва да разчита въ тази борба. Чувството на собственостъ, осветено и култивирано въ насъ отъ 2.000 години следъ Христа и толкова преди Христа, е най-силната пушка противъ похитителитѣ на сегашния строй. Ние трѣбва да култивираме това чувство, да го облагородимъ и да го назовемъ свещено, защото то е гаранция и залогъ цененъ за сегашния буржоазенъ строй. Загубимъ ли го, унизимъ ли го, венчки трѣбва да вървимъ да газимъ Дунава и да искаме прошка отъ Москва.

М. Донсузовъ (с. д.): Маса свѣтъ въ много държави нѣма собственостъ.

В. Домузчиевъ (н. л.): Не зная, не дай Боже!

М. Донсузовъ (с. д.): И никой не е умрѣлъ.

В. Домузчиевъ (н. л.): Азъ не зная да е умрѣла държава или да е умрѣлъ народъ, който има здрави чувства на собственостъ. За началата на собствеността сме чели отъ много автори и откато свѣта съществува като организация въ общества, собственостъ има и е била винаги основа на тия общества.

П. Бѣкловъ (д. сг.): Държава безъ частна собственостъ е робска държава.

В. Домузчиевъ (н. л.): Държава безъ частна собственостъ е съ подданици, готови за роби, готови да проситъ, но не и да произвеждатъ. Това е то възпитанието на обществото отъ две хиляди години следъ Христа и много години преди Христа.

Отъ всичко става явно, че съ новия законопроектъ не се облекчава данъчното бреме, не се намаляватъ формалноститѣ, не се освобождава българскитѣ данѣкоплатецъ отъ гнета, отъ тормоза, отъ изтезанията и отъ подозрѣнията на финансовитѣ агенти; нѣщо повече — позволява се на агента да наруши и семейната тайна, като се вмѣкне въ семейството да дири какъ живѣе и отъ какво взема, за да живѣе. Азъ зная, че почти всичкитѣ български финансови агенти сѣ съ еднакво мнение за българския данѣкоплатецъ, когато ще дириятъ доходитѣ му и когато нѣкой отъ тѣхъ отиде въ село да опредѣли неговия доходъ; опредѣлянето на дохода ще зависи отъ това какъ ще бъде посрѣщнатъ агента; ако бъде посрѣщнатъ „весело“ и „любезно“ — въ кавички, разбира се — сантиметротъ ще бъде по-късо, а въ противенъ случай метрическата му система се очетворява. Идете вие после доказвайте, при клокари комшии и при заистинци приятели и неприятели, че вашиятъ доходъ не е такъвъ, какъвто тѣ сѣ донесли че е предъ финансовия агентъ, събранитѣ сведения отъ когото нѣкъ почти не подлежатъ на опровержение. Това не е ли излагане и то най-страшно излагане подъ тормозъ българскитѣ данѣкоплатецъ?

Въ този законопроектъ има нѣщо още по-страшно. Въ системата на облагането е вложенъ и политически елементъ. Докато по-рано се явяваше представителъ, избранъ по съсловие, по занятие, и мислѣхме, че е неутраленъ, сега общинскитѣ кметъ — който днесъ е съговористъ, утре ще бъде широкъ социалистъ, другъ день националистъ — ще си държи списѣти. Така напр. червенобрѣшникътъ кметъ трѣгналъ за Плѣвенъ и събралъ имената на всички блокари. Като отишълъ при финансовия началникъ, казалъ му: „Облагай други, тия нѣма да облагатъ; тѣхъ азъ ще ги обложамъ“.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг.): Както Недѣлко Атанасовъ започнаше въ дружбако време.

В. Домузчиевъ (н. л.): Както започнаше Недѣлко Атанасовъ, но както нѣма да откажете, г-да, че се намиратъ и между насъ, сегашнитѣ дѣенничарски партии, хора, които го правятъ. Защо ще отказваме слабоститѣ и у насъ, които виждаме въ противника? И ние сме хора на страсти, на партийни чувства и на заблуждения, ако щете.

Т. Димитровъ (с. д.): И на интереса, преди всичко.

В. Домузчиевъ (н. л.): Да, на интереситѣ, преди всичко. — Азъ не искамъ да се впускамъ да посочвамъ примѣри. Но фактъ е, че подобни нѣща ставатъ. Азъ съмъ въ притежание на едно писмо — не искамъ да излагамъ името

ла лицето, което ми го е дало. Даже сега, при управлението на Демократическия съговор, когато заминавала комисионата от Плевен за облага Червен-бръгъ, имала списъкът съ колко да облага тѣзи или онѣзи лица, защото били такива или онаквива по политически убеждения. Това съществувало, за голѣмо нещастие, въ нашата страна. При тази непригодна администрация — не ща да кажа голѣма дума — при този лонг човѣшки материал — да се изразя съ думитѣ на г. министъра на финанситѣ — при единъ законъ, какъвто е този за подоходния данѣкъ — а и сегашниятъ проектъ — ще се докаратъ страшни бедствия и нещастия и на ония, които биха имали куража за самостоятелна стопанска инициатива, съ рискъ всичко да загубятъ. При мисълта, че въ случай на сполука ще създадатъ нѣщо ново. Освободете тия хора, освободете тия добри българи, тия доброжелатели на страната отъ гнета на финансови агенти, които за мене не сѫ достатъчно възпитани, за да се заематъ съ приложение на такъвъ единъ законъ за данѣкъ върху общия доходъ.

Г. г. народни представители! Азъ имахъ щастието да отида и въ Софийското финансово управление да провѣря, кой аждаба е далъ жалба противъ облага сп. Помощникъ финансовиятъ началникъ бѣше тѣй добъръ, че ми даде тия сведения. Казахъ му, че съмъ депутатъ и нмамъ пужда да провѣря какви жалби сѫ дадени. И какво се оказа? Отъ софийскитѣ търговци, голѣми хора, които иматъ повече отъ 100—200—300—400—500 хиляди лева доходъ, едвамъ 20% сѫ подали жалби. Тѣзи хора сѫ умни, тѣ сѫ си уредили смѣтката съ финансовитѣ агенти, на които е възложена тази работа. Тѣ сѫ ги посрѣщали въ магазини си съ усмивка и т. н. и т. п. Азъ видѣхъ жалби на работници, на адвокати, на занаятчии, но много малко жалби отъ други. Нима тия, които сѫ обложени, сѫ достатъчно обложени?

П. Бѣковъ (д.сг): За коя година говорите?

В. Домузчиевъ (п.л): За 1922/1923 г.

П. Бѣковъ (д.сг): Тѣ сѫ си платили данѣцитѣ.

В. Домузчиевъ (п.л): Тѣ на купчинки стоятъ настрана. — Мисълта ми, г. г. народни представители, не е да хвърля петно върху българския данѣкоплатецъ. Защо? Той е много практиченъ човѣкъ, защото днесъ се казва: „Ах, махъ е този, който декларира пѣлия си доходъ“. Подозрението е взаимно. Данѣкоплатецътъ подозира агента: или пари ще ми иска, или ще отчетвори метрото; агентътъ подозира данѣкоплатеца. Затуй данѣкоплатецътъ казва: Ако имамъ 100 хиляди лева доходъ, ще декларирамъ 30 хиляди, та и да отчетвори данѣкъ, нѣма да загубя много“. Агентътъ пъкъ, при добросъвестенъ данѣкоплатецъ, си казва: „Общо е правилото, че никой не декларира точно дохода си“, огъва метрото и по този начинъ добросъвестниятъ деклараторъ е изложенъ на произвола на агента; защото отъ него държавата иска и той е толкова по-добъръ, колкото по-много издири и вложи въ декларациитѣ на данѣкоплатцитѣ. Като че ли целта на българската държавна въ това направление е колкото може повече да вземе, а по-малко да остави на разположение на производителя отъ спечеленото за съняване; отъ друга страна всѣки денъ викаме: „Икономии и пестеливостъ“.

Още едно обстоятелство. При данѣчното облагане въ никой случай не бива да се преминава известенъ процентъ на облагане общото производство на страната. Въ други страни този процентъ е 20%, достига 32%, но за насъ и той е вече голѣмъ процентъ. А ние, споредъ предложени на законопроектъ, имаме облагане съ 42%, плюсъ още 4% и за едни занятия ставатъ 46—47%, а за други ставатъ и 49% отъ дохода. Това е чрезмѣрно облагане. А при една сума отъ смѣсени доходи този процентъ може да дойде до 57%. Кон доходи сѫ засегнати най-вече? Безспорно, голѣмитѣ, милионитѣ. Отъ кого очакваме засилване на стопанския животъ въ тая страна, отъ кого очакваме да засили търговията, да засили търговскитѣ отношения въ страната, които да ни дадатъ новъ животъ и да ни изведатъ на спокойни полета? Отъ тия, които иматъ 30—40—60—100 хиляди лева доходъ ли? Съвсемъ не. Всѣки сме съгласни, че въ това отношение всѣки чакаме отъ онѣзи, които иматъ въ своята рѣжа голѣма стопанска инициатива, подкрѣпена съ сборния капиталъ, годенъ да произвежда, да създава, като се приложи къмъ него и трудъ. На тия данѣкоплатци ние гледаме като на противници на държавата, но тѣ сѫ най-добритѣ българи, защото тѣ биха могли да скриятъ своитѣ капитални въ

чужди банки или въ български и подъ различни доходи отъ тѣхъ да живѣятъ само съ проценти; защото и за тѣхъ животътъ, ако нѣмаха желание да бѣдатъ общополезни съ ума си и паритѣ си, не би билъ нищо повече, отколкото може да представлява 40 или 50-годишенъ животъ за обикновения гражданинъ. Но въ тѣхъ живѣе мисълта, че трѣбва да оставятъ следъ себе си дълбоки следи отъ стопанска инициатива и деятельность въ тая страна. Тѣхната крайна целъ въ туй направление не е само да печелятъ и създаватъ своя собственостъ, а да създаватъ стопански блага, които, макаръ и подъ формата на частна собственостъ, сѫ и обществени блага. Тѣхъ ние въ никой случай не трѣбва да обезкуражаваме чрезъ една излизна и непопосима данѣчна система.

Но къмъ тѣзи закони ще се готви и законъ за сдружения капиталъ, където ще има едно по-рѣзко облагане. Какво ще остане тогава за производителя, за онзи, който си е създадъ планъ за една голѣма стопанска инициатива, че той отъ това ще спечели толкова и че спечеленото ще вложи въ производството, за да твори нови блага съ решително сътрудничество на труда, че ще разшири и ще създаде нови обществени блага? Какво ще остане за него, когато държавата ще му вземе процентъ, може би до 70%, повече, отколкото му е вземала досега по дружбашкия законъ?

Нѣкой отъ пѣвицата: По-горе е.

В. Домузчиевъ (п.л): Миналата година секретарътъ на търговската камара изнесе въ една книжка...

Министъръ П. Тодоровъ: Г. Домузчиевъ! Позволете въ този моментъ да направя една бележка.

В. Домузчиевъ (п.л): Г. министре! Азъ не отправямъ къмъ Васъ ни най-малкъ упрѣкъ. Това е моето положение като националистъ въ тая страна, като българинъ, който желае въ тая страна да има редъ, да има порядѣкъ, да има за частно-стопанската инициатива всѣки условия да се проявява и увеличава доходитѣ на националното ни богатство и ги влага въ ново производство.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ искахъ да кажа само това: признавамъ, че въ Вашитѣ разсѣждения по законопроекта Вие се мѣчите да бѣдете, колкото е възможно, обективенъ, но по процента на облагането остава да видимъ кой грѣши. Убеденъ съмъ, понеже нашитѣ изчисления сѫ правени извънредно по-тълко, въ тѣхъ нѣма грѣшка. Но, когато се говори за страшната данѣчна тежестъ — не искамъ да кажа отъ Ваша страна, но изобщо — и съ единъ трагиченъ патосъ се изтъква, че податнитѣ сили на българската нация сѫ до такава степенъ консомирани и отекчени, нужно е да се изтъкне — безъ да се впускамъ въ детайли въ този моментъ — че презъ 1913 г., когато имахме територия почти такава, каквато имаме днесъ, при дневна валута, българското население е плащало единъ прѣкъ данѣкъ 1 милиардъ и 300 милиона лева. Правя една грамадна корекция, че днесъ кредитътъ е почти съсипанъ, има страшна финансова стагнация, производството е таково или онаково. Но, въ всѣки случай, въпреки това, че изнасяме за милиардъ и нѣщо тютюн, че изнасяме жито и бихме желали да имаме нѣщо повече отъ това, което имаме сега на висока цена; въпреки че въ известни слоеве въ българската нация икономиката е малко по-друга, отколкото преди — стигнала е и падмнала и даже златния паритетъ; въпреки общия повикъ, че сме съсипани съ много данѣци, трѣбва да имаме предъ видъ, че прекото облагане още не е стигнало цифрата преди войната — и дай Боже да я не стигне.

Днесъ тази цифра е къмъ 600—700 милиона. Не говоря за косвенитѣ данѣци. Тая основна идея слагамъ тукъ, безъ да искамъ да правя отъ нея особенъ капиталъ: има съеловия въ нашата страна, които далечъ не сѫ обложени така, както се претендира, че сѫ обложени. И утре когато ще ви изтъкна данѣцитѣ, ще видите, че има сфери на деятельность, които далечъ не сѫ засегнати отъ тия екзекутивни проценти, защото сѫ достатъчно умни да не оставятъ да бѣдатъ засегнати отъ тия страшни проценти, които съществуватъ въ днешния законъ. По това е само парантезна бележка, безъ да правя отъ нея кой знае какъвъ особенъ капиталъ.

В. Домузчиевъ (п.л): Край всѣки тия данѣци, г. г. народни представители, помнете, миналата година ние гла-

сувамо редът закони, които са също за данъци, наречени такси и бери в полза на държавата. Това бяха пакъ данъци, съ които косвено способствувахме за увеличаване скъпотията и направихме живота по-труден. Косвеният данък, както каза г. министърът, и той е данък. Ако имаме първо облагане върху дохода надъ 50 или 60%, като прибавите и косвеният данък, като прибавите и всички такси и бери, които плащаме на държавата, може, г. Караджовъ, да дойдемъ до положение на облогъ, подъ разни видове данъци, до сто на сто върху дохода и ще излезне най-подиръ „взелъ Колю, далъ Колю“, къде е Колю — на кирия, дай, жена, пари за катранъ, че не стигатъ“. До туй положение ще дойдемъ, г. г. народни представители, въ този лудъ набѣгъ — ще ме извините за изражението — въ желанието си да услужимъ на ония крупни държавни нужди чрезъ облаганя, само и само защото пуждитъ на бюджета са били грамадни. Азъ съмъ убеденъ и мисля, че съ новия законъ за данъка върху дохода имаме едно увеличаване на данъчното облагане и то голѣмо и неоправдано.

Министъръ П. Тодоровъ: Ще загубимъ 60 милиона лева, споредъ папирѣ пресмѣтаня, и словомъ шестдесетъ милиона лева, ако, разбира се, естествениятъ прирѣстъ на доходитъ, евентуално на данъцитъ, не попълни тая евентуална празнина. Но, разбира се, съ едни абсолютни цифри не може да се оперира сега.

В. Домузчиевъ (п. л.): Ако се получи едно увеличение отъ тия данъци, въ което съмъ убеденъ, което ще видимъ, че ще стане, защото една голѣма частъ отъ производителитъ ще бъдатъ обложени допълнително съ повече, отколкото са облагани съ досега действащите закони, въ такъвъ случай ще трѣбва да видимъ за какви цели се създава туй увеличение. Принципно туй измѣнение на единъ законъ за данъкъ, което въ основата си сочи на едно увеличение, съ какви причини може да бъде обяснено? Да допълнимъ бюджетнитъ дефицити на упражненъ бюджетъ ли? Да попълнимъ дефицити на предполагаемия бюджетъ ли? Или дефицити по извънредни бюджети, или пъкъ специално за извънреденъ бюджетъ ли ще послужи това увеличение? Ние гласувахме извънредни бюджети, безспорно, защото пуждитъ на държавата са налагали туй, независимо отъ това, доколко тия нужди са оправдавали тия бюджети. Обаче въ никой случай извънреднитъ бюджети не могатъ да бъдатъ покривани отъ редовни приходи. Макаръ да съмъ голѣмъ профанъ въ финансовата област, но отъ това, което знамъ азъ отъ финансовата наука, извънреднитъ бюджети се покриватъ било отъ заеми, било отъ излизания отъ бюджетни упражнения и т. н. Въ всеки случай, азъ не виждамъ какъ може да се оправдае такова увеличение на данъцитъ на държавата за покриване извънредни разходи. Повечето отъ българекитъ данъкоплатци са съ смѣсени занятия и за тѣхъ ще имаме едно чувствително увеличение на данъка, споредъ представенитъ ни законопроекти.

Въ отгѣла „провърочни, контролни комисии“ се въвежда пакъ старата система на комисии. Въ тѣхъ се предвижда пакъ окръжниятъ финансовъ началникъ. Азъ и миналата година имахъ случай да кажа, че най-излишниятъ институтъ досега въ България това са окръжнитъ финансови началници. И понеже ги оставятъ още, за да не бъдатъ на синекурни длѣжности въ канцелариятъ си, и тамъ около себе си да създаватъ провърочни комисии, да станатъ да отидатъ въ околнитъ градове, където са бумагитъ на околнята, и тамъ да извършатъ провърката. Мисля, че въ това отношение законопроектътъ трѣбва да претърпи една корекция, защото съ това пренасяне и прехождане се създава грамадна работа и се губи много време.

Въ чл. 14 на законопроекта за данъка върху дохода се влага едно положение, което, споредъ мене, отъ гледна точка на нашия селски семеенъ и стопански животъ, е неморално или поне ще създаде условия за действия на членове отъ семейството, които действия ще бъдатъ квалифицирани отъ всички, които носятъ достатъчно разумъ, като неморални. Съ този членъ, тѣй както се предлага, — че земледѣлицитъ, които притежаватъ 150 декара и единъ аръ земя, ще плащатъ и данъкъ върху общия доходъ, безразлично колко е този доходъ бруто — се посѣга на нашитъ и тѣй вече малко останали семейни задруги. Тѣ ще бъдатъ принудени да се разчленятъ, членоветъ имъ да излизатъ отъ общата стѣна, да си разпредѣлятъ земята и всеки да остане привързанъ къмъ парче земя, като впоследствие на това нито единъ отъ състава на за-

другата да не може да отиде да припечели нѣщо отъ вънъ, за да засили стопанската мощъ на тази задруга. За да бъде въ задругата, той се движи отъ единъ непосредственъ близъкъ интересъ. Може би, ако той знае да си направи смѣтката, че ако излезе навънъ отъ задругата, ще има по-голяма загуба, нѣма да направи това, но предъ страха, че той ще бъде обложенъ съ данъкъ — а нашитъ селяни ги е страхъ отъ данъкъ, както дяволѣтъ отъ гамиятъ въ църква — той ще напусне задругата. Ще имате сѣшитъ случаи, както когато се създаде законътъ за трудовата поземелна собственостъ отъ земледѣлицитъ: много бащи изпѣдиха синоветъ си, много синове напуснаха бацитъ си и отидоха да живѣятъ отдѣлно, само за да разглобятъ земята, за да бъде подъ минимума, който законътъ предвижда. Често пъти невинно, неумишлено въ законитъ, както е сега случаетъ, се създава едно положение, което ще ни доведе до такъвъ резултатъ, както ни даде вече примѣръ на неморалностъ и мирния договоръ съ едно положение, което цѣлата преса въ свѣта отбелѣза: една ромѣнка, женена за единъ маджаринъ, имала имотъ въ Ромѣния, и за да запази имотитъ си, явява се предъ съда въ Прага, обявяватъ разводъ, взематъ си сѣбогитъ, тя си отива въ Ромѣния, за да си запази имота, а мъжътъ ѝ остава въ Унгария да си пази тамъ имота — и ще се кръстосватъ и цѣлуватъ презъ границата! Вие виждате, г-да, въ какво неморално положение международнитъ договори поставятъ народитъ и отдѣлнитъ тѣхни членове. Онова, което може да се каже за държавитъ, може да се каже и за семейството. Това често става съ закони, въ които нѣма вложенъ умисълъ да се върши това, но които неминуемо ще дадатъ подобни на горния случай резултати. Живѣемъ между този народъ долу, въ съприкосновение съ него сме, неговии синове сме, знаемъ обичаитъ и културата му — това е възможно и ще стане. Предпазете го. Съ този новъ данъкъ върху занятията ще последва, казахъ, раздробление въ обработваната площъ и като неминуема последица още едно намаление на производството на цѣреалитъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, свършете, г. Домузчиевъ.

В. Домузчиевъ (п. л.): Свършвамъ. — Въ законопроекта е прокарано началото, че всички капитали, дѣлове и влогове въ кооперативнитъ сдружения се освобождаватъ отъ данъкъ. Заявявамъ рѣзко, съ рискъ да спечеля вашето неодобрение, че азъ съмъ рѣзкъ противникъ на този протекционизмъ съ нищо неоправданъ. Защо? Кооперативната инициатива трѣбва да бъде подпомогната, до колкото тя е взаимноспомогателна, но въ никой случай не можемъ да отидемъ дотамъ, че да ѝ създадемъ всички държавни протекции, даже да ѝ отворимъ всички държавни банки, при условия, на каквито и самата държава нѣма кредитъ, даже и тогава, когато тя вече е поставена въ живота си на капиталистически начала, а да облагаме частния капиталъ, частната инициатива въ широкото стопанско поле съ такива данъци, каквито виждаме да се предвиждатъ въ тия два законопроекта, както и въ минали закони.

Днесъ по тѣзи законопроекти и по закона за данъка за дружествата облагането отива дотамъ, че отъ 300,000 л. капиталъ, далъ доходъ въ едно дружество 30,000 л., ще трѣбва да се плати данъкъ 17,250 л., когато сѣщиятъ доходъ по глава V ще се обложи най-тежко съ 2,520 л. данъкъ.

Кооперацията ще си съществува наредъ съ частната инициатива на частния капиталъ. Проявата на кооперативния животъ ще трѣбва да върви паралелно съ проявата на отдѣлнитъ капиталисти и на частната инициатива, на частния капиталъ. Държавата въ никой случай не бива да взема страна, защото и членоветъ на кооперацията и капиталиститъ са все български подданици. Държавата само ще трѣбва да се намѣси, за да координира тѣхната деятелностъ въ стопанското поле. И само тѣ разпояването на деятелността на единъ и другитъ, само въ ревнивата борба между тия две стопански единици е заложътъ за благополучието на страната. Такава една стопанска и финансова политика, изразена отъ една страна съ нееднаква грижа на държавата и различно облагане съ данъци, за мене е непонятна. Тогава нека да обяснимъ цѣлата държава за една кооперация и да се свърши въпросътъ — да станемъ една кооперативна държава и всички да се освободимъ отъ данъци.

Кооперативната акция на стопанското поле, споредъ мене, ще се яви като единъ регулаторъ, като единъ въз-

питател на капитала и на частната инициатива да не може да експлоатира било труда, било консоматора до размъри неопозволени за времето. Отговарят ли напистъ кооперации на туй условие най-напредъ? Азъ нѣма да соча на кооперации, но за мене българската кооперация днесъ е наравно съ търговеца. Кооперацията продава 20 л. метърътъ платъ и търговеца го продава 20 л.; кооперацията продава брашното толкова и търговецътъ го продава толкова. И кооперациитъ, и търговцитъ, и индустриалцитъ, които подематъ добри инициативи, заслужаватъ да бъдатъ подкрѣпени отъ държавата еднакво. На една кооперация, вложила 10 милиона лева капиталъ, държавата дава кредитъ 40 милиона лева съ лихва или безъ лихва. Защо тази държава, която подкрѣпя една кооперация съ 10 милиона лева внесень дѣловъ капиталъ за известна стопанска инициатива, не подкрѣпя по сѣщия начинъ и едно частно лице, което е вложило всички си умъ, всичката инициатива, всички си капиталъ отъ 5—10—20 и повече милиона лева, когато и неговата целъ е еднакво благородна и народополезна? Това разграничено покровителство, което държавата върши чрезъ своитѣ законодателни действия, не може да не се отрази върху стопанската инициатива на частния капиталъ; и ние виждаме вече, че той почва да замира, че той не се разширява, че той става неподвиженъ, че той не върши онова, което трѣбва да върши, защото при всѣко негово по-големо въпросиране, държавата казва: „туй е мое, толкова ще дамъ отъ спечеленото“.

Ето защо, като признавамъ правото на съществуване и на поощрение на кооперативното дѣло чрезъ кредита, който държавата му дава, отъ името на нашата група заявявамъ, че въ никой случай не трѣбва да бъдатъ освободени отъ данъци кооперациитъ, че въ тѣхната стопанска инициатива тѣ трѣбва да се приравнятъ съ капиталиститъ. Никой не може да бъде освободенъ отъ данъци въ тая страна.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Ами законътъ за насърчение на мѣстната индустрия не освобождава ли индустриалцитъ отъ данъци?

В. Домузчиевъ (н. л): Ако искате, азъ мога да ви кажа и за закона за насърчение на мѣстната индустрия, но нека еднакво той да е приложимъ и за кооперациитъ, както и за частнитѣ инициативи.

Г. Семерджиевъ (д. сг): После народнитѣ представители не сж ли освободени отъ данъци?

В. Домузчиевъ (н. л): Като насърчение стопанскитѣ инициативи, законътъ за насърчение на мѣстната индустрия открива широко поле за стопанска действителностъ и за кооперативния капиталъ. Но когато ще искате да покровителствувате кооперацията и съ освобождаване отъ данъци, които частниятъ капиталъ плаща, вие нарушавате стопанския равновесъ въ страната и това толкова повече тогава, когато ще освобождавате отъ данъци спекулантскитѣ кооперации, или иначе казано, кооперацията-търговецъ. Тамъ сте на съвсемъ погрѣшенъ пътъ въ вашата финансова политика.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Съгласенъ съмъ тамъ.

В. Домузчиевъ (н. л): Значи нѣма защо да Ви отговарямъ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): Къде сж повече гарантирани българскитѣ пари? Въ кооперациитъ съ ограничена и

Подпредседателъ: Д-ръ Б. ВАЗОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

неограничена отговорностъ, или въ банка „Гирдапъ“? Къде трѣбва да се насърчи българинътъ да влага своитѣ спестявания?

В. Домузчиевъ (н. л): Въ кооперация „Народенъ магазинъ“. — Г. г. народни представители! Мисля, че тукъ му е мѣстото да кажа, че нашиятъ бюджетъ е една ненаситна утроба; той ще глътне всичкитѣ доходи, които иматъ данъкоплатцитъ, даже съ данъкоплатцитъ заедно, и пакъ ненаситенъ ще остане, защото намъ ни тежатъ тежки репарациони задължения, произхождението на които нѣма да обсъждамъ. Но мисля, че днесъ, когато се обсъжда единъ законопроектъ, който ще тури новъ данъченъ товаръ върху българския данъкоплатецъ, който товаръ, споредъ мене и споредъ вашето съзнание, е вече неносимъ, дългъ се налага намъ и вамъ, на всички ни тукъ, отъ това високо мѣсто, да заявимъ твърдо и решително на напистъ наложили кредитори, че българскиятъ данъкоплатецъ не може вече да понася, поне засега, тежеститъ, които му наложи мирниятъ договоръ, че всѣко насилие да плаща ще пресуши за винаги способността му нѣкога да може да плати. Нека единодушно отъ тукъ отправимъ нашия протестъ срещу изнасилването на българския данъкоплатецъ чрезъ тия репарации и да апелираме за справедливо и човѣшко отношение къмъ българския народъ, споредъ Ньойския договоръ. Българскиятъ народъ е изпълнилъ въ едно кратко време половината отъ задълженията, наложени му по този немораленъ договоръ и не бива да се позволява да се изнасилва повече платежната му сила за плащане на репарации. Трѣбва да поискаме всички единодушно намаляние или отлагане на плащанията по сѣщия договоръ.

Въ заключение ще кажа и следното: когато ще смѣняваме сегашния законъ за данъка върху общия доходъ съ новъ такъвъ законъ, ние ще искаме новиятъ законъ да бъде продуктъ на обстойно и дълго проучване на психологията на българската финансово администрация и стопанскитѣ условия на българскитѣ данъкоплатци. Даването гаранции съ този новъ законъ за носимо и добро съвестно облагане е необходимо и то да стане съ единъ законъ и единъ данъкъ. Този законъ, макаръ и задалъ си за целъ да създаде опростотворено облагане, не постига тая целъ, е вреденъ за страната и ще намали националнитѣ спестявания отъ националнитѣ доходи за непроизводителни бюджетни цели. По тия причини заявявамъ отъ името на нашата група, че ние не можемъ да гласуваме за този законопроектъ въ тая му форма, въ която е представенъ на Народното събрание.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Следующиятъ ораторъ е г. Семерджиевъ. Той ще говори утре.

Ще пристъпимъ къмъ опредѣлянето на дневния редъ. Предлагамъ като първа точка отъ дневния редъ да бъде второ четене законопроекта за застраховка на едъръ рогатъ добитъкъ. Втора точка — законопроекта за тарифата на изнасянитѣ стоки.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Още не е готовъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Тукъ е. — Трета и четвърта точка ще бъдатъ законопроектитъ, които сега разглеждахме, и по-нататъкъ остава сѣщиятъ дневенъ редъ отъ днесъ.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 10 м.)

Секретаръ: Д-ръ Ц. ДЯКОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Петъръ Миновъ, Владимиръ Начевъ, Захари Кръстевъ, Михо Марковъ, Кънчо Кънчевъ, Не- дѣлко Топаловъ, Христо Славейковъ, д-ръ Бо- рисъ Геровъ, Георги Дончевъ и Тончо Велиновъ	833	4. За данъка върху занятията, и 5. За данъка върху общия доходъ (Първо четене — продължение разискванията по двата зако- нопроекта)	839
Предложение за ратификация на международнитѣ конвенции отъ 1904, 1910 и 1921 г. за преслед- ване и унищожаване търговията съ живи и мъртви (Съобщение)	833	Питания:	
Законопроекти:		1. Отъ народния представител Григоръ Чешмед- жиевъ къмъ министритѣ на народното просвѣ- щение и на вътрешнитѣ работи и народното здраве относително случката съ професоръ Аб- рамовъ (Съобщение)	833
1. За измѣнение и допълнение на чл. чл. 79, 80, 108 отъ закона за народното просвѣщение (Съ- общение):	833	2. Отъ народния представител Константинъ Геор- гиевъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относително нападението въ с. Годечъ на 6 срещу 7 т. м. (Съобщение, раз- виване и отговоръ)	833
2. За измѣнение и допълнение на законитѣ за амнистия отъ 10 януарий 1924 г. и пр. (Предло- жение на народния представител Петъръ Ми- новъ (Съобщение)	833	3. Отъ народния представител Кръстю Пасту- ховъ къмъ сѣщия министъръ за сѣщото (Съоб- щение, развиване и сѣщия отговоръ)	833
3. За Върховната смѣтна палата и окръжнитѣ смѣтни палати (Трето четене)	836	Дневенъ редъ за следующето заседание	850